

PAUL SCHEERBART

MOŘSKÝ HAD

MOŘSKÝ ROMÁN

Pavel Scheerbart

MOŘSKÝ HAD

MOŘSKÝ ROMÁN

Z němčiny

přeložil Bohuslav Reynek

MCMXX

CHRÁM NITRA

Černoch donesl plody.

A pan Lorenz řekl potichu:

„Dones také doutníky.“

A bez hlesu odešel černoch po tlustých indických kobercích a zmizel za temně fialovými portierami.

Kapitán Schwarz, jenž dnes byl hostem páně Lorenzovým a seděl proti němu, olupoval slupku s broskve a usmívaje se, patřil na modré moře.

Černoch donesl doutníky.

A pan Lorenz si vybral jeden z doutníků; hledání nešlo tak rychle.

Černoch přinesl zatím hořící voskovici, stříbrné popelníčky a stříbrné nožíky na doutníky.

Bez hlesu postavil černoch na stůl ještě dvě stříbrných váz s tmavě rudými růžemi.

Černoch měl na sobě široké, žluté hedvábné šaty a jeho světlé zelený pás se stříbrnými přeskami stále a stále vábil na sebe pohledy kapitánovy.

Ale kapitán klidně snědl svoji broskev a potom ještě několik ostružin, které ležely na jemně řezaném, dřevěném talíři.

Zatím pan Lorenz si zapálil svůj doutník a dal pokyn černochovi.

A černoch opět bez hlesu odspěchal a donesl potom kávu.

Pan Lorenz také se nyní podíval ven na modré moře a náhle potom tichounce pravil:

„Viz tamó! Tuleň!“

Kapitán upustil ostružinu na bílý ubrus a zvolal živě:

„Kde pak? Kde pak?“

„Jest již zase ten tam!“ odvětil pán domu. „Tuleň ležel na bloudivém balvanu, jenž tuto vyčnívá z vody jako polokoule. Balvan jest o mnoho větší než ostatní; před dvaceti lety byl bys mohl vedle něho viděti dvacet podobných — vesměs kulaty jako země. Všecky až na tento jediný zužitkovány při mých stavbách; s takovýmto kamenným materiálem dá se již něco vystavěti.“

A popíjeli mlčíce svou kávu.

Potom bylo na černocho, aby donesl likéry — v rozkošných křišťálových lahvích.

A tehdy oba přátelé opět oživli.

Kapitán kouřil nyní též a vypravoval o svých cestách; býval dlouhou dobu v Jižní Americe, v Číně a v Jižním Moři.

Pan Lorenz bedlivě poslouchal, řekl však, když kapitán opět na déle se odmlčel:

„Milý Karle, nyní bych ti rád ukázal svoje poklady. Čím však mám začít?“

„Nejlepším!“ hbitě odtušil kapitán.

„Tím, co je ti nejdražší!“ s úsměvem ještě doložil. Pán domu spěšně vhodil svůj doutníkový oharek do svého popelníčku a zdvihl se.

Kapitán se zalekl, vstal a rovněž odložil doutník.

A potom oba zmizeli za tmavě fialovou portierou.

Prošli třemi pokoji a vstoupili na slabě osvětlenou chodbu.

Pan Lorenz zde odhrnul černou záslonu a za ní otevřel zasunovací dveře břichatého tvaru.

Kapitán se udivil; prostor, jež náhle před sebou spatřil, měl jasnou, jiskřící podlahu a černé stěny sametové.

Podlaha byla hladka a ze skla, a světlo vcházelo z hloubky tlustými, v mnoho hran obroušenými balvany skla.

Stěny z černého sametu tvořily dutou polokouli.

Začerným sametem zaznívalo tiché šplounání vody.

Kapitán udiven upíral oči do jiskřící podlahy křišťálové a chtěl cosi povědět, ale pán domu opatrně přímo přešel ozářenou, jako zrcadlo hladkou podlahu ze skleněných desk a otevřel naproti druhé zasunovací dveře.

Kapitán šel za ním, ale stanul uprostřed polokoulovité jizby a zahleděl se ještě jednou všecek vzrušen do jiskřící a lesklé hlubiny brillantové.

Ale šplounání vody, jež prve toliko zlehka se dotýkalo uší, znělo nyní tak hlasitě, že kapitán přece pozdvihl hlavy.

A tu viděl druhými zasunovacími dveřmi do říše fontán, jež v nesčetných barvách jiskřila a kývala se a světlem se třepýkala — vodotrysky, barevně osvětleny, pleskotaly ve vedlejší jizbě.

Kapitán přešel nyní také pozorně do druhé jizby a přiblížil se vodotryskům a rozpomenul se náhle na plstěné střevíce, které měl obuty.

Pán domu, který též měl plstěné střevíce, děl s úsměvem:

„Nyní asi víš, proč jsem tě prosil, abys si obul plstěné střevíce, že? Je zde neobyčejně hladko. Jen se měj na pozoru!“

„Ano — ano — je zde velice hladko!“ zakoktal kapitán a zvědav pozoroval pestré fontány, jejichž barvy se měnily bez ustání.

Podlaha se skládala i zde ze skla a jako prvá byla od spodu barevně osvětlována, takže hry barev, jež dole i nahoře se rozvíjely, nezbytně skytaly opojení, jemuž sám kapitán nebyl tuze s to se vymknouti; pleskot fontán také se přičinil.

„Umyj si“, zvolal vesele pan Lorenz, „ruce v této čarovné vodě. Nyní také víš, proč jsem po jídle nedal přinéstí vody na umytí, že ano?“

„Ba — Ba!“ odvětil kapitán, „nyní vím — proč.“

A umyl si mechanicky ruce kusem růžového mýdla a ohlížel se po úterce a našel všelikých v jednom koutě.

Vodotrysky pleskotaly v několika velkých křišťálových nádržích, které právě tak jako podlaha též přijímaly zdola svoje světlo.

Ustavičně proměnlivým světlem hlubiny fontánám se dostávalo jejich neustále se střídající hry barev.

Strop měl podobu krápníkovou a zdál se pokryt jasně zeleným mechem.

„Pojď dále!“ děl paň Lorenz a vylezl po několika vyšlapaných kamenných stupních a otevřel staré, rezavé železné dveře.

A nyní oba pomalu se ubírali dále — dlouhou chodbou, která připomínala skleповé klenby starých klášterů a jen skoupě byla osvětlena drobnými, tmavě červenými olejovými lampami.

„Jene!“ zvolal Karel Schwarz, kapitán, „mne zde skoro straší.“

„Proč?“ odvětil Jan Lorenz, pán domu. „Zda moje vodotrysky nejsou úchvatny? Tryskají přece ve všemožných úhlech a obloucích. Pramenitou vodu, která přitéká shora s kopců, dal jsem trubkami svést sem dolů. Voda teče, dosti se natryskavši, zcela podle pravidel jinými trubkami do moře. Na tom přece nic není strašidelného.“

Také v dlouhé sklepení chodbě hladký kámen podlahy leckde se zdál vyšlapán, a na zdech lpěla plesnivina i mech, takže všecko působilo prastarým dojmem. Ze šplounání vody dva druhové nic již neslyšeli; chodba v hadovitých liniích vedla dále.

Též tiché pleskání plstěných střevíců činilo sklepení chodbu ještě strašidelnější.

Starý Lorenz se bral čím dál pomaleji, a častokráte se zastavuje, pravil takto:

„Víš, milý Karle, že věřím v bohy. Nepovažuji zemi za bytost, která je tak jednoduchá jako člověk nebo nějaké jiné zvíře. Zajisté země tvoří celek a jest také jedinou bytostí — ale skládá se zároveň také z rozličných božstev, na která zároveň též můžeme se dívat jako na bytosti jednotlivé. Historie o Trojjednosti starých náboženstev na Nilu a na Eufratu nejeví

mi se toliko prázdnou hrou. Že Trojjedinost v křesťanstvu a v Indii se udržela až do naší doby, přece již dosti dává na přemýšlení.“

Zašelestilo cosi ve zdi.

„To jsou“, dále vece pan Lorenz, „trubky s pramenitou vodou; rád chodívám touto jeskynní chodbou, jest nitru zemskému poněkud blíže než ostatní části mého domu. A po léta jsem se snažil, abych se nitru země — dostal v blízkost. A proto jsem si také vystavěl chrám — svůj chrám Nitra. A ten ti chci nyní ukázati. Jest to nejlepší z toho, co nazývám svým. Ve svém chrámě chci ti ukázati symboly — božstev, která podle mého mínění žijí v nitru země. I tam dole v hloubce, zdá mi se, jako by vládla jakási způsobá Trojjedinosti. Jako zemská kůra se skládá z pevniny, moře a vzduchu — tak se skládá nitro země z Ducha Výhně, z Ducha Kamene a z Ducha Etheru. Neusmívej se určitosti, s níž to pravím. Již léta jsem přivykl tomuto způsobu nazírání a proto nabyl pro mne pevných tvarů. A těmto tvarům chtěl jsem v symbolech svého chrámu propůjčiti zevnější podobu.“

Kapitán Karel Schwarz pozorně naslouchal, a nyní stáli před koženými dveřmi, které byly pobity stříbrnými hřebíčky; hřebíčky tvořily zdobnou tkáň linií, která nejevila začátku ni konce.

Pan Lorenz otevřel kožené dveře a jeho přítel spatřil v rozsáhlé jeskynní síni žhoucí obludu, která všemi směry natahovala podivné údy — jako chtivé paže.

Jako korálový strom — jako červený polyp — jevila se obluda kapitánovi. Dobrodružně byla ztvárněna; z černého pozadí z kamenného uhlí přízračně vyvstávala.

Ohnivě červený, tlustý kožešinový koberec pokrýval podlahu a divě rozervané kamenné haldy před obludou tvořily nízké roubení podoby podkovové.

Pán domu přikročil blíže se svým přítelem.

S kamenného roubení bylo možno viděti do hlubiny, ze které žhoucí obluda vyrostla jako strom.

„Toto roubení“, řekl pan Lorenz, „skládá se z vulkanických kamenů, a tamo symbol mocného boha Výhně se skládá ze skla.“

Kapitán viděl, že mračna par se vzdouvají a opadají v skleněných údech boha Výhně.

Skleněné trubice byly červené. Ale daly se rozoznati velice rozmanité červené odstíny v jednotlivých údech; nahoře hubené větve jevíly odstíny více rumělkové a růžové, zatím co dole v širokých, sukovitých kmenech vše bylo více karmínové. Mimo to se zdálo, že ve většině trubek jsou vsunuty ještě trubky jiné, a tyto vnitřní trubky jako by ustavičně byly vyšlehovaly jinými červenými barvami.

Celý žhoucí polyp skytal obraz velikého niterného hnutí.

„Elektricky prosvícená skleněná skulptura s mračny z dýmu!“ vece starý Lorenz.

Kapitán se naklonil přes brlení — a nemohl ani řádně rozeznati spodních částí skulptury — tak daleko dolů to šlo.

A jevilo se Karlu Schwarzovi, jako kdyby z hloubky vyrůstali údové stále noví — zatím co jiní opětně temněli.

A nahoře žhoucí chapadla náhle tvořila tvář se strašlivými zraky, granátově červenými; ale tvář ihned se stala zas ošklebou a pozbyla potom znenáhla vší podoby tváře.

Nyní kapitán postoupil a bystřeji se podíval nahoru a spatřil opětně tvář, která byla o mnoho menší, a působila zcela jinakým dojmem než prvá — byla o mnoho měkčí. A měkké rysy náhle se proměnily — a potom přebíhalo ustavičné škubání červenou žhoucí tváří, že kapitán pocítil bolest v očích a byl nucen je zamhouřiti.

Starý Lorenz ujal se paže svého přítele a zavedl jej k židli, která se skládala z červených hadů — byla to velice nákladná laková práce žaponská.

„Bůh, jemuž jsem zde stvořil symbol“, potichu pravil pán domu, „jest zajisté mocný bůh. Na kůře zemské zajisté jen jedině dá se s ním porovnat: di-

voké hučící moře. Sice nejsem s to věřití, že nitro zemské jest jediným mořem výhně — toť velice primitivní názor, jenž dosti složitě neběře rozmanitého působení vyšších teplot. Ale věřím, že massy výhně jako cevy se provlékají nitrem hvězdy země. A tak povstala polypová podoba mého boha Výhně, připomínající korálový trs. Vulkanické zjevy zemské kůry podle mého mínění nemají nijaké souvislosti s bohem Výhně. Kůru země s pevninou, mořem a vzduchem dlužno si představití jako závojovitou bytost, neodvislou od nitra naší hvězdy. Jako ulita hlemýžďová se liší od hlemýždě — tak — zhruba přibližně — má se zevnějšek k nitru země. Omluv, že všecko říkám poněkud určitě. Ale jsem tolik zvyklý na určito, poněvadž v mé samotě nikdo mi neodporoval.“

Kapitán opět otevřel oči a nejistě se podíval na svého přítele.

Starý Lorenz měl na sobě hranatě přiléhající lodenovou bluzu. Bílé, špatně pěstěné vousy visely mu na prsa, a dlouhé, bílé vlasy mu visely až na ramena, tak že starý muž nijak nevyhlížel energicky. Jen oči byly s to dáti hlavě jiný výraz; občas tolik vytřeštěny se zahleděly do prázdna — a bílé, houštinaté obočí pomalu se tehdy svrašňovalo vždy těsněji, a skytalo starci temného, divého rysu — že kapitán často si potřásl hlavou.

Kapitán nosil svoje šedivé vousy a vlasy krátký a prostý.

„Každý bůh“, děl opět staroch, „má i svoje bohy vedlejší a bohy podřízené. Co ve všech náboženstvech stále se vrací — ona snaha po rozmnožení božstev — to, zdá mi se, též odpovídá stavu věci. Svět zajisté je zvyklý větším číslům. Mnohost všem bytostem jest zajisté něčím přirozeným. Kult světců v křesťanství a mnozí bohové v indických náboženstvech jistě asi mají právo na bytí. Toliko abstraktně myslící lidé se přilepili na monistické theorie. A tak nejen svému bohu Výhně, ale i třem jeho bohům vedlejším jsem vzdělal chrámky: bohu Zkázy, bohu Touhy a bohu Tvorby! Pojd' dále!“

A poodešli krátkou jeskynní cestou k chrámu boha Zkázy.

Zde s výšky se řítily pleskající proudy vod na drobnější červenou skulpturu ze skla, kterou rovněž plynula mračna par a která uvnitř byla osvětlena.

Ale zde červeň byla úplně jasná, jako na jasných korálech.

A tato jasná červeň v málo okamžicích byla ruda jako krev.

A tehdy voda vyhlížela, jako by byla krví.

A všecka skleněná skulptura se stala strašlivou, krví crčící tváří.

A s krví crčící tváře maso jako by ustavičně opadávalo v cárech.

Kapitán zvolal rozhněvaně:

„Jene, toť strašlivé!“

Ale skulptura se proměnila znovu a byla sina jako nebožtík a beztvárnou hmotou.

A vody při tom pleskotaly tak obzvláštně, že sluchu se to jevilo vzdáleným hřměním.

A beztvará hmota v tom vyhlížela jako vzdouávající se změř mečů, seker a děl — v nejrozmanitějších velikostech a formátech zjevily se tyto zbraně.

A tehdy se podobala mračna par v skleněných rourách čadivým parám střelného prachu.

„Zajisté“, opět zahovořil starý Lorenz, „znáš ony stavy, v nichž nejraději bychom všechno rozkotali a zničili. Potom pak nám posléze již nedostačí ubití jednotlivých živočichů — chce se nám posléze zástupy — obzvláště zástupy lidí — rozrážeti ve dví — a způsobem nejukrutnějším vypraviti na onen svět.“

„Takové stavy jsou mi zhola neznámy!“ odpověděl kapitán Schwarz s tváří, v níž každý sval sebou škubal pohněváním.

I vyšel Schwarz s Lorenzem a slézali po dlouhém točitém schodišti.

A na točitém schodišti stupně byly vyšlapány, místo zábradlí viselo při střední stěně dlouhé lano jako ve starých věžích kostelních.

A dole dospěli k bohu Touhy.

Zde vody poskakovaly jako fontány kol přepestré skulptury ze skla, v které nic nebylo strašlivého, po-nejvíce v obloucích vzpínajících se a klesajících, jež občas vesele si zahopkaly.

Tato skulptura se měnila ještě o mnoho více než obě první.

Lidským údům však se zde nepodobalo nic; kapitánu vše se jevilo kaleidoskopickým.

Vody a skleněné útvary vždy se shodovaly a utvářely stále nové jiskřící arabesky z výhně a barev.

Starý Lorenz prudce se chvěl a usedl si na starou, vyřezávanou lavici, a po dlouhou dobu mlčky a upřeně hleděl velikýma, horečně vzrušenýma očima na symbol svého boha Touhy, který pořád jinak se třpytil, leskl a žhnul — často jako šfavnaté plody — a potom opět jako pestré květy ledové — a potom opět jako chvějící se pavuči, které měňaví na slunečným světle všemi barvami — několik útvarů vzorových připomínalo hadů, pestrého kamení a motýlích křídel zároveň.

Když oba přátelé nebyli již s to sledovati matoucí hry arabesk, vylezli po jiném točitém schodišti, které na opačné straně vedlo vzhůru, a dostali se k bohu Tvorby.

Zde i kapitána, jehož velice těžko bylo lze dostati z klidu, pojalo veliké rozčilení, neboť zde hrou vod vyluzována uši ohlušující hudba.

A skleněná skulptura zdála se ze samých hořících démantů, a bodala mocně v oči.

Zde celá skleněná skulptura skytala obrazu nej-horečnějšího rozčilení.

Celý symbol jako stále by se byl třepýtal.

„To jest opojení tvůrčí!“ děl starý Lorenz, uchopil paži svého přítele a zavedl jej k dalšímu schodišti a vylezl s ním po schodišti a dostal se s ním nahoře v jizbičku, v níž prosté zdi byly z mořeného hnědého dřeva.

Starý, ze dřeva vyřezávaný, hnědě mořený nábytek skytal jizbě onoho slastného teplého klidu, který tak příjemně proměňuje tělo člověkovu; staré stojací hodiny rozvážně tikaly ve své širé skříni.

Staroch vyňal z almary láhev vína a dvě číší, a postavil je na těžkou, dřevěnou desku stolní, která spočívala na čtyřech kulovitých nobách.

A oba, kteří se usadili za stůl, popíjeli — tak rozvážně.

I dal se kapitán Schwarz do plání.

„Jene“, zvolal směje se, „zde jsi sobě vybudoval náramný chrám — to jest mi přiznati. Tvůj bůh Výhně se svými vedlejšími bohy mi udělal. Ale pověz jen, co pak děláš s těmito zázračnostmi? Také se jim klaníš? Ukazuješ je jiným lidem?“

„Klaním se“, odvětil Jan, „božstvům samým, ne jich symbolům.“

„Nerozumím“, odtušil kapitán, „co si mám o tobě mysliti. Kdybych ve tvém chrámě častěji býval sám, jistotně bych se pomátl. Neměj mi toho za zlé! Což máš tak velikou potřebu klanění se? Já na tvém místě přece bych měl ve větší šetrnosti lidskou soustavu nervovou. Taková rozčilení aby ti jen přece neškodila.“

Jan vypil rozvázně svou číši vína a pravil potichu:

„Máš snad pravdu. Ale myslím, že mám dobrou povahu. Buď jak buď, dlužno nechat každého člověka, ať si činí, co mu libo. Asi, že nechápeš mého vzrušení. Nevíš, čeho jest mi uvnitř zakoušeti. Vždyť mým nitrem ustavičně se valí burčující bouře. A opojení jde za opojením. A opojení nové vždy jest větší minulého. Ale dosud jsi neviděl než třetí díl mého chrámu.“

A staroch se odmlčel.

A kapitán také se odmlčel.

A potom oba dlouho se na sebe dívali a jejich myšlenky letěly tak rychle, jako šípové boha Slunce veškerou jejich minulostí.

A usmáli se posléze a podali si mlčky ruce — a potřásli si rukama — a vstali — a pomalu vyšli, aby uviděli ještě více — z velikého chrámu Nitra, jež starý Lorenz před dvaceti léty dal si zbudovati.

A nyní přišli k bohu Kamene.

Křišťálové lampy z mléčného skla s tyrkysově modrými okraji z perel osvětcovaly prostor, který nečinil dojmu velmi velikého.

Uprostřed stála křišťálová socha, kterou bylo lze rozjímati se všech stran.

Kamenná mosaika v tlumených, poněkud tupých barvách pokrývala zemi.

Mnoho tvrdých kamenů bylo zpracováno ve sochařské dílně, ale všechny měly nyní ostrohranný, krystalinický tvar; broušené práce skleněné byly ve většině.

Velice zavalitě vše vystupovalo — jako čedičové sloupce, které s mnoha jinými kameny vespolek se draly ze hlubiny.

A z každé strany podivná práce sochařská činila jiný dojem; občas divající se měl za to, že poznává lidské tvary — ale to celkem se udržovalo velice těžko, a ne dlouho.

„Zde“, poznamenal starý Lorenz, „sochaři mne nechali na holičkách. Nestalo se všechno tak, jak jsem chtěl. Tvrdému, zavalitému, soustředěnému — chtěl jsem dáti výraz. Studeně a tvrdě tento symbol ovšem vyhlíží. Ale chtěl jsem přec ještě více. Bůh Kamene jest zarytý bůh vzdoru, který v sobě ukrývá deptající sílu a moc. Ale mohutné a násilné, na sebe sama omezené, necitelně hrdé — to a mnoho jiného nevyšlo tak, jak jsem toho chtěl.“

Staroch svěsil hlavu a pomalu obešel svého boha Kamene, nevzhledna.

„Tento bůh Kamene“, dále vece, „taktéž má tři bohův vedlejších neboli nižších: boha Bolesti, boha Samoty a boha Vzpomínky. Ale těmto třem bohům nebyl jsem s to vytvořiti symbolův; sochaři mi vypověděli poslušnost — a udělali konec konců něco jiného. Pojď dále, ukáži ti to. Možná, že lépe se ti to zalíbí, nežli vše ostatní.“

I šli do pokojíku podobného kapli, který byl zasvěcen bohu Bolesti.

V olivově osvětleném výklenku, mezi blyskotnými, pestrými hady ze skla, kteří bolestně se točili a svíjeli na všechny strany, visela veliká hlava medusy s tak utrápenými a ztrýzněnými rysy, že bez uděšení nebylo lze na ni pohlédnouti.

Ale kapitán pravil vážně:

„Ano, zde vidím vyjádření bolesti, jež ve mně probouzí celou řadu strašlivých vzpomínek.“

Starý Lorenz se usmál a chvatně na to řekl:

„Ba že, to moji milí sochařové také mínili. Ale chtěl jsem vlastně uviděti vytvořeno maličko více — v jiné manýře. Velice zavalitou kamennou komposicí bolestnému, jež vězí ve schopnosti soustředění, mělo se dostat symbolu. Lidičky však mne asi nepochopili. Ti právě dovedli mysletí jen lidsky; taje nitra zemského asi přece jen přes všechny moje řeči a podněty zůstaly jim zavřeny. Pánové ani neměli potuch. Myšlení krystalinické jest krapet těžší než lidské — a také bolestnější. Na konec mi bylo lidiček líto a záhy jsem si již nežádal, aby příliš prudce byli otrášáni bolestnými náladami veliké schopnosti soustřeďovací. Vždycky jsem byl přirozenosti velice útrpné. Vždyť konec konců není potřebno, aby korový krab, kterému se říká člověk, přespříliš chápal z Nitra. Bezbolestnost jest přece věc, kterou ani trochu se nemá pohrdati.“

A stařec se smál tak posupně, že kapitán těžko jen přemohl trapný pocit.

Rychle se brali dále — do kaple boha Samoty.

Tam seděl v kameni vytesán stařík s bílou bradou a velikýma očima, jež, zdálo se, něčeho hledají.

A oči ponenáhlu se rozzářily jako zářící topasové.

„I zde“, pravil stařec hořce, „chtěl jsem něco jiného. Chtěl jsem hlavně ztělesniti studenou soběstačnost ve velikém bohu Samoty, a přirozeně to vyznačiti útvarem křišťálovým. Ale — nedá se zmoci všechno, co chceme.

A šli dále — k bohu Vzpomínky, jehož kaple působila dojmem staroněmecké jizby.

Děti si tam hrály na podlaze starými hračkami.

„Mezi těmito čtyřmi zdmi“, zvolal staroch hněvivě, „naprosto mi nesrozuměli. Vyprávěl jsem svým umělcům, že vzpomínky z dětství jsou mi neobyčejně mučivý. A tehdá ti oslové měli za to, že jsem býval takovým dítětem — jako tyhle loutky, které zde bez pohybu si hrají na holých dlaždicích. Tihle citoví lidé! Tihle prostinkářští sentimentalisté! Nechal jsem to tak, jaké to jest, neb mne to vždycky ponouká k smíchu.“

Kapitán se také teď smál; staroch se rozesmál tak, že slzy mu stékaly do vousů.

A při tom pravil — stále ještě za smíchu:

„Bůh Kamene ovšem nemá, ukáže-li se jako bůh Vzpomínky, tak prostých vzpomínek jako člověk, který vždy zůstává dítětem. V nitru země tíha, která vězí ve vzpomínkách, zřejmě jest o mnoho bohatší. Vždyť bůh Kamene se pevně zavřel sám v sebe a všecek se sám v sebe stáhl, takže se mu dostává čehosi trvajícího a chovajícího. Chová a drží v sobě všechno možné

vzpomínky — a ty bolí, majíce tak málo místa v pevně do sebe stisknutém křišťálovém duchu. Ovšem, jen tak se to nedá pochopiti rozumem a zobraziti. Světnice s loutkami snadněji se lidem učiní srozumitelnou a jasnou. Ba — umění loutkových světnic!“

A starý se zasmál tak od srdce a vyšel.

A kapitánu též se bylo smáti, ač nevěděl — proč.

Venku opět vylézali po starých kamenných stupních a opět se při tom drželi lana, jako zábradlí.

„Nemožno“, poznamenal stařec pomalu vystupuje, „podle mého mínění mluvíti o dualismu hvězdy Země — třeba velice mluvíti o trialismu, — neboť nyní se dostaneme k třetímu bohu nitra zemského — k bohu Etheru, který vším proniká a přidává nejlepší věc ku trojici. Jako na kůře zemské vzduch jesti s to, aby pronikal říší země i moře, bůh Etheru jesti s to, aby vnikal do boha Výhně i do boha Kamene. Možná, že jest čímsi jako to, co blahojímaví zovou živlem čistě duchovním. Zajisté znenáhla mne pochopuješ, viď, milý Karle?“

A milý Karel vece s úsměvem: „Začínám ti rozuměti.“

A pocífoval přes to cosi postrašného za těchto slov, neboť těch ani nechtěl vůbec vyřknouti.

Než vešli nyní do jasné, sršící síně boha Etheru.

Tam nebylo viděti symbolu božství; vysoké, útlé, jasně modré sloupy z kamene nesly vysokou kupoli

ze skla, v níž barevná oblaka ve změteném chvatu se převalovala a proplétala.

„Tuto nahoře“, zvolal staroch jako zámecký kastelán, „několik skleněných kupolí se otáčí před sebou, za sebou a kolem sebe — a tak se vyluzují hýbající se barevná oblaka.“

Zdi byly ze skla — ty však ukazovaly spočívající oblaka barevná, jimiž bylo lze zřítí hluboko do pestré říše, kde nebyla než pestrá oblaka.

Jednotlivé zdi se uchovávaly v temnějších odstínech barevných.

A tichá hudba houslí sem zaléhala a starý Lorenz tak se vzrušil, že se chvěl — šeptal chvatně a chraptivě:

„Slepý houslista zase hude. Slyš jen! Ale — není mi dobře — více ti nemohu ukázati. I bůh Etheru má tré vedlejších bohův, v kterých z části jest s to učiniti se zřetelnějším: boha Svobody, boha Vyjasnění a boha Lesku. Těmto třem bohům vedlejším také jsem vystavěl síně na uctění — vesměs s velikolepými malbami v skle. Malíři mne nezklamali. Ale není mi dobře. Ukáži ti to později. Pojď dále!“

Tiše zaznívaly zvuky houslí v dálce a staroch šel pomalu, opřen o rámě přítelovo, po hladkých oblačných tabulkách z dlážek k dalším dveřím, a těmito dveřmi dostali se do veliké jizby, v níž těžký koberec pokrýval téměř celou podlahu, a z této nedopouštěl

viděti než několik prostých červených cihel z hlíny.

„Koberec“, děl staroch, „přesně zroben podle svých dispozic; jest věcí nejdrahocennější v tomto chrámě!“

Před protilehlou stěnou jizby visela temně fialová opona se zlatými třásněmi.

A stařec náhle pustil rameno svého přítele a klesl na kolena před oponou a dotekl se čelem drahocenného koberce — a rozplakal se, až to kapitánu kosti projímalo.

Ale po několika vteřinách starý opět povstal a řekl klidně:

„Odpusť mi, že jsem tak byl vzrušen.“

A potom pán domu vzpřímen vyšel krátkou chodbou — ven do kraje. Kapitán za ním.

Slunce právě zapadalo, a modré nebe bylo nad mořem plno karmínově červených, pápěrkovitých oblaků, které z části se jevily jako průhledny.

Hluboko dole, kde horské údolí široce se rozvíralo, bily mořské vlny — běl na tmavé modři — a hukot vln duněl nahoru do širokého údolí.

Mlčky starý Lorenz sešel s kapitánem na pobřeží; na pobřeží stál obytný dům s třemi věžemi, které strměly obdélníkově — jako sloupové sesutého světa.

Pohodlné schody a cesty po tarasech s plným loubím vedly údolínou dolů k pobřeží.

V modrém nebi oblaka tak zrudla — jako rubíny.

VEČER U GROGU

Tlusté bílé kožišiny polárních medvědů pokrývaly podlahu osmihranné jizby, v které bylo ticho jako v kostele.

Oba přátelé seděli mlčky naproti sobě za velikým osmihranným stolem a vyhlíželi velmi přízračně; v osmi koutech stěn hořelo osm ramenových svícňů v průhledných, mořsky modrých koulích ze skla a nad stolem visela veliká lampa v skleněné kouli rovněž jako moře modré, která byla obrazem zeměkoule a pomalounku se točila; patero dílů světa zářilo temnou modří, dílce s moři jasněji, a dole jižní točna jevila bílé a zelené barvy — točna severní žádných, neboť tudy ucházel horký vzduch vnitra.

A mouřenín donesl grogu a postavil černě smaltované kořenáče ze stříbra s pestrými kvítky na stůl — také dva samovary s horkou vodou a hořícími li-

hovými plameny vespod — také doutníky a cigarety a lulky a tabáku k tomu — a hořící voskovice a bílé popelníčky z porcelánu.

Mouřenín teď byl oděn bíle jako kuchař, ale jeho šaty v modrém světle vyhlížely taktéž modře — modře měňavěla dokonce jeho černá kůže — jakož i bílý u-brus modravěl. Modré kužely světla omodřovaly i ko-žišiny polárních medvědův a bíle sametové stěny a portieri z bílého hedvábí. Dokonce kupolovitý strop z bílého mléčného skla zamodral — takže celek s modrými světly a modrými stíny tak obzvláštně pů-sobil, jako salonek na snění nebožtíků.

Příznačně působila modř všude — obzvláště na obličejích.

A bylo tak ticho v osmihranné jizbě — jako v kostele.

Když mouřenín téměř bez hlesu vykonal svou práci a vzdálil se, oba přátelé si zapálili lulky a vypili mlčky po prvé sklenici grogu, nepohlédše na sebe.

A potom Jan, pán domu, řekl svému hostu, kapi-tánu Karlu Schwarzovi: „Nyní, Karle, mám za to, že přišla hodina, v níž bys mohl mi vyprávěti o tom, co bych tak rád věděl. Ani nevíš, jak jsem dychtiv na tvoje zprávy. Často velice mi bylo líto, že jsi nepřitelem všeho psaní listů — ale asi to bude tak správně. Připíjím nejprve tobě na zdraví a na vzpomínku starých časů, které nyní již desetiletí jsou ty tam.“

Karel se usmál, i vypili po druhé sklenice a vychvá-
lili rum.

A potom kapitán vyňal z náprsní své kapsy tenký
zápisník v hnědé kožené vazbě a se zelenou ořízkou,
a pravil s úsměvem:

„Chronologicky tě o všem zpravím, čeho jsem se
dověděl. Zajisté jsem si často lámal o tom hlavu, proč
chceš dáti ožiti starému hadu mořskému — ale asi to
tak bude správně. Tuze krátka moje zpráva o moř-
ském hadu právě nebude, neboť věru po všech kou-
tech i rozích jsem se doptával na starou tu dámu ná-
mořníků, ačkoli jsem často sklídl výsměch. Co je prav-
dou a co lží na odpovědích, zajisté sám budeš moci
posouditi. Já ze všech těch řečí nevěřím ničemu. Ale
— ty mějž svoji vůli.“

A nyní kapitán listoval ve svém zápisníku, nechal
při tom vyhasnouti dýmku a začal:

„Ovšem jsem dostal přemnohé veselé odpovědi,
které toliko měly úmysl ukojiti nenáročné potřeby pří-
tele vtipův. Poněvadž jsem věděl, že takovými odpo-
věďmi nebylo by ti poslouženo, nic jsem si z toho ne-
zaznamenal. Mnoho nového při tom jistotně na světlo
nevyšlo. To tedy můžeme pominouti. První rozumné
slovo uslyšel jsem od jednoho učence v Paraguay —
ten mi řekl docela krátce: Mořský had, toť golfický
proud! — Hm!“

Kapitán si smísil novou sklenici grogu a pokračoval: „Druhá odpověď byla od starého mnicha, který také žil v Paraguay; vyslovil se asi tak, jak jsem si tuto napsal: Mořský had žije toliko v největších hlubinách moře, do nichž sotva ještě dosáhne olovnice. A možno dokonce míti za to, že tyto největší hlubiny moře zcela jsou zaplněny mořským hadem. Mořský had patrně jest medusovitý živočich; nejspíše jest několik hadův mořských.“

„Zadrž!“ zvolal Jan Lorenz, „toť již docela zvláštní poznámka; tento starý mnich, zdá se, téměř již poznal nejdůležitější. Déle jsi obcoval s tím mnichem? Svěřil ti více ještě?“

„Zajisté“, odtušil Karel, „velice mnoho jsme hovořovali o té věci, nemyslíce na žert. Mnich tvrdil, že četl tu historii v nějaké staré kronice, která později se ztratila. Zvíře, které jest živo v hlubinách mořských, podle jeho mínění, tak totiž pravil, není tak pohyblivo jako jiná zvířata — leží prý, jako veškeři hadové, velice dlouho zcela tiše a nehnuto — ale možno se domnívati, an mořský had zajisté jest na míle veliký, že zvíře jest s to ležeti bez pohnutí i sta let. Mnich mínil, že zvíře se dá přirovnati k veliké spoustě náplavu a sotva asi dovede kdy dosíci povrchu mořského — jako ryby z hloubek mořských asi že jest mořský had na všechny časy upoután na hlubinu oceánu. Tolik vážně

jsme se o tom domlouvali, že jsem nemohl popíratí možnosti takového bytí v mořských hlubinách. Potápěči prozkoumány přece větší hloubky mořské dosud nejsou. Proto vše jest možno. Rozpomínám se také ještě, že starý mnich obzvláště vždy měl pozornost obrácenu na důležitý bod, kterýž formuloval asi takto, jak jsem si doslova zde napsal: Jest velikým omylem, myslíme-li, že všichni živočichové země pro nás také hned jako tací by měli býti rozeznatelní. Jsou i živočichové, kteří prostě se nám jeví anorganickými, aniž by takoví byli. Co my považujeme za anorganické, často jest jen částí organického tvora, jehož veškeré rozlohy nám nelze přehlédnouti. Více jsem si neznamenal. Mnich ovšem říkal ještě mnohem více — ale nemohl jsem si všeho pamatovati, an často mluvil velice rychle a velice dlouho, a potom opět byl tak skoupý na slovo, jako ryba. Buď jak buď, prohlašoval mořského hada často za obrovitou medusu mílových rozměrů.“

„A“, zeptal se nyní Jan velice živě, „mluvil opravdu o mnoha mořských hadech?“

„Ano!“ odtušil Karel, „měl za přirozeno, že tělo mořského hada v určité značnější hlubině mořské tlakem vody se vytváří samo od sebe — jako sníh se jeví na jistých výšinách horských — tak se jeví i v jistých hlubinách moře obzvláštní hmota, již možno označiti

za mořského hada — a tak asi dlužno podle jeho mínění mluvit o větším počtu mořských hadův. A to mi nebylo docela jasno; mám za to, že nenáleží označovat ještě takovýchto sněhových a mořských hadů živými bytostmi. Buď jak buď, již jsem starému pánu nerozuměl, když mluvil s nadšením o své meduse mořských hlubin. To by hned veškero moře byl mohl mít za samostatnou bytost — a veškeru zemi tolikéž.“

Tehdy pan Lorenz udeřil pěstí na osmihranný stůl, že všechny sklenice jen zařinčely.

„Ale, milý Karle,“ zvolal chvějícím se hlasem, „toť přece základ všeho mého myšlení a všeho mého cítění. Kdybych nepovažoval moře, země a vzduchu za živé bytosti, pak přece můj chrám Nitra, který jsem ti ukazoval, byl by prostě pouhou fraškou. Poznávám s hrůzou, že tobě jsem ještě úplně nesrozumitelným živočichem — tak nesrozumitelným — jako cizinci.“

Vzrušen vstal a klepal nyní kotníkem pravého ukazováčku do veliké kulaté lampy, která visela nad stolem a pomalu se točila. Znělo hluboce a ponuře, jako znějí staré zvony kostelní.

„Viz“, prudce pokračoval, „totoť jest obraz země-hvězdy, kterou zoveme zemí. Tak vyhlíží naše hvězda, kdybychom se mohli vznášeti v etheru — v dáli od tohoto života lidského. Hvězda jest modrá, poněvadž atmosféra, skrze kterou ji vidíme, jest modrá. Vzdušná

bytosť, která nás obklopuje jest modrá — toliko na obou točnách podle mého mínění vzduch jest jinak zbarven. Nyní si prohlédni zde tuto daleko rozvětvenou polypovitou bytosť moře — toť veliká medusa — a země jest veliký korýš — a v hlubinách moře — tam lze cosi objeviti z nitra hvězdy zemské. Vzduch také jest zvláštním živočichem. Tento zevnějšek hvězdy zemské ovšem jest toliko závojem — závojem Trojice, za nímž se ukrývá Trojice tří vnitřních Bytostí země. Jak jinak byl by povstal můj chrám, v němž jsem vytvořil symboly bohu Výhně, bohu Kamene a bohu Etheru? Milený Karle, rozumějž mi přece! Mně ta věc naprosto není pochybným fantomem — to mně jsou docela běžné představy, kterým ti jest již přivyknouti, chceš-li se mnou hovořiti a se mnou píti grog.“

Staroch s velikým chvatem si zapálil doutník a bafal mohutné oblaky dýmu v modrý vzduch své osmihranné jizby — v níž všecko tak ethericky zářilo, jako by to bylo přišlo odkudsi odjinud.

Kapitán seděl všecek stísněn ve své židli, jako kdyby někdo strašně mu byl vyhuboval. Cítil se zahanbena a jevil se sobě jako veliký hříšník.

„Máš pravdu,“ řekl vážně, „vše jsem bral velice nemyslivě. Nejsem tak navyklý přemítati o všem. Začínám ti rozuměti. Ano, nyní se mi tak asi rozjasňuje, proč jsi se tolik po tom pídil, abys něčeho se doslechl

o mořském hadu. Zajisté, pakli jsi s to, abys chápal moře jako zvláštní bytost, potom víra v mořského hada ovšem se ti jeví velice přirozenou. Ale nyní mi dopřej maličko pokdy, abych se usebral. Vypijme si nejprve novou sklenici grogu!“

Lorenz se usadil.

A oba vážně a slavnostně sobě připili.

A při tom oba upřeně hleděli na lampu s modrou zeměkoulí.

A na kapitána dolehl mocný, drtivý pocit, kterého nedovedl analysovat. A bylo mu nepříjemno, že jest tísněn neurčitými pocity. A chtěl se osvoboditi od tížící změti, která na něho naléhala.

A rychle vypil ještě sklenici grogu, rovněž si zapálil doutník a listoval v svém zápisníku, zatím co pán domu všechny ony modře ozářené věci v své jizbě pokojně rozjímal — modré sametové stěny se stinnými liniemi — modré kožišiny — ubrus s mnohostrannými, velice pstrylavě se jevícími předměty ze skla a se zajímavou hrou stínův — pokojné svíce za modrými koulemi nástěnných svítilen — hedvábné modré portierey — a modrou kupoli z mléčného skla nahoře — a mnohé modré odlesky na kapitánovi a na samovarech, sklenicích a popelníčcích.

A mezitím Karel Schwarz, přítel rozvážnosti, opět nabyl svého ztrativšího se klidu.

A opět mu bylo se usmívatí.

A vzal svůj zápisník, opět v něm listoval a pravil:

„Milý Jene, přečtu ti jen ještě jednu odlišnou historii, kterou jsem si rovněž napsal v Jižní Americe. Starý poustevník, který téměř požíval pověsti světce, vypravoval mi toto. Přečtu ti to tak, jak jsem si to tehdy napsal. Pokusil jsem se psátí příběh v suchém tónu onoho starého muže. Byl to velice obzvláštní starý pán, s dlouhými bílými vlasy a bez jakýchkoli vousů. Měl tmavě žlutý pergamenový obličej. Mnohé ti zazní v jeho vypravování velice šprýmovně, ale musím ti to tak přečísti, abych sám se dostal do snesitelné nálady. Můžeme se tomu i zasmátí. A mám za to, že smích nám oběma prospěje.“

I usmáli se oba a napili se na to a kapitán přečetl nyní takovéto vypravování amerického poustevníka:

„Mořského hada kteréši bouřlivé noci netoliko jsem zevně viděl, poznal jsem ho také v jeho vnitru. Po měsíce jsem nepil nápojů lihových, ač mi bylo denně ujítí pěšky mnoho mil. Byl jsem právě na veliké inspekční cestě ve službě svého řádu. I šel jsem kteréhosi večera po břehu s neznámým mi mužem, který nesl dlouhý žebřík, a uviděl jsem znenadáni jasně modré světlo těsně nad mořem. A potom jsem uviděl žlutou hlavu obzvláštní obrovité ryby pod jasně modrým světlem. Můj průvodčí mi řekl, že to jest hlava

mořského hada. Žlutou hlavu lemoval ohromný nabíraný límec, který byl všecek z jasně modrých krajek. A z tohoto nabíraného límce, který byl tím větší, čím více had se přibližoval břehu, vyzařovalo ono jasně modré světlo. Jako žábry japonské ryby závojnátky pohybovala se krajkoví tohoto nabíraného límce. A když netvor položil žlutou hlavu na pobřeží, nabíraný límec čněl úplně tuh kolkolem v půlkruhu do výše, jako obrovitý, jasně modrý krajkový vějíř — jako apární svatozáře. Tlama netvorova zela dokořán, avšak spodní čelist měla dosti značnou výšku — alespoň výšku zvicí šesti mužův. I opřel můj průvodce svůj žebř o spodní čelist zvířete a poprosil mne, abych vylezl. Učinil jsem. A když jsem dospěl nahoru a udiven popatřil do tlamy mořského hada, můj průvodce dole odtáhl žebřík a ubíral se vzhůru do dun — do nejbližší dědiny rybácké — aniž dále by mne uznal za hodna pohledu. Já však jsem zpozoroval, že veškerá hlava hadova byla jasně žlutou, průhlednou hlavou jantarovou. Zubů zvíře nemělo. Na místě jazyku sloňové schodiště vedlo hluboko dolů do života hadova. I použil jsem schodiště ze sloni a nalézal jsem se záhy v jasně žluté síni jantarové, která přejasně zářila. A netrvalo dlouho, i přijela po úzkých kolejkách elektrická dráha. A každý vůz této dráhy byl širokým, pohodlným divanem s mnoha kožišinovými pokrýv-

kami, poduškami a polštáři. Několik pánův obratně seskočilo a smekli na pozdrav své hlavy, jako jiní lidé smekají klobouky.“

Zde se zasmál jak starý Lorenz, tak i kapitán, tento však pokračoval:

„Ani pánové, opět si nasadivše svoje hlavy, mne vyzvali, abych přece si učinil pohodlí na některém z divanů, učinil jsem tak a sjížděl jsem nyní dlouhou, dlouhou dobu vždy hlouběji do života hadího, jenž shora až dolů všude jevil průhlednou kůži jantarovou, takže jízda byla velmi kratochvilna; důkladně jsem poznal hluboké moře — viděl jsem tančící velryby a bojující duchy mořské, korálové hvozdy a paláce tuleňů, podmořské lodi bitevní a zuřivé mořské lvy, pestré hřebenité krokodily a kolosální koníčky mořské, kteří všude se svářili — viděl jsem i pestré bokasanky, které rozevřeny byly větší než obchodní dům s dvaceti patry — a obrůvské medusy, jimž bokasanky sloužily za potravu. Na konec však přišlo nejlepší — viděl jsem do magnetové hory, která v spodní části jest úplně průhledna jako jasné sklo. Kol magnetové hory ovíjel se totiž konec ocasu mořského hada spirálovitě jako ulita hlemýžďí. Průhlednou horou magnetovou popatřil jsem do nitra země, kde žili mnozí duchové, kterých nedovedu popsati.“

Kapitán Schwarz dočetl a usmívaje se popatřil v tvář starému Lorenzovi. Ta však se dívala vytřeštěným očima do prázdna a jevila se úplně nepřítomnou.

„Slyšel jsi ještě posledek?“

Takto se otázal kapitán, a staroch vece po chvíli:

„Všecko jsem slyšel, děkuji tobě!“

„Nuže,“ optal se nyní kapitán váhaje, „zdali tento americký humbug tolik tě dojal — nebo myslíš na něco jiného?“

Trvalo dlouho, než přišla odpověď — potom však stařec náhle zvolal se smíchem:

„Milý Karle, v příběhu přes všecky žerty vězí o mnoho víc, než ty si myslíš.“

Kapitán se usmíval a zapálil si nový doutník — neříkaje ničeho.

Ale starý Lorenz pravil nyní plynne jako kniha:

„Jsi na omylu, máš-li za to, že starý pán z Jižní Ameriky toliko chtěl žertovati. Ovšem se jeho zpráva poslouchá jako povídka starého Swifta nebo jeho žáka Münchhausena. Ale to věru není chybou. Oba jsou přece symbolikové — a to zcela pravobarevní. Dlouhé studium bájí a náboženstev učinilo mi zvykem, abych ve všech — i nejbizarnějších příhodách, které se obírají většími látkami, vždycky hledal symbolické-

ho jádra. A to jsem všude našel — tak i zde. Nejprve dí starý pán symbolickou formou, že tajemstva hlubiny mořské možno seznati skrze mořského hada. A to jest pro mne jistotnou věcí. Mimo to však praví, že i duchovní hlubiny zemského nitra možno seznati skrze mořského hada — a to tehdy, pakli mořský had se přivede v souvislost s magnetovou horou. A v tom vězí ještě více symbolické pravdy. Jest ovšem přirozeno, aby stará hora magnetová byla považována za magnetický pól země — učiníme-li tak, pravíme tím tuto, že mořský had má vztahy k některému středu kůry zemské, v němž se koncentruje některá síla. A v tomhle vězí právě více, než pouhý žert. Právěť nezbytno, aby každá větší bytost světa — tedy též moře — měla schopnost, téměř kompletně se projevit v menším nebo větším dílci své podstaty. Vždyť to jest konkrétní jádro v každém útvaru víry; že bůh se projevuje v částečné bytnosti, toť hlavní námět všech pozemských náboženstev; a jsem přesvědčen, že i pro všecka budoucí náboženstva zůstane hlavním námětem. Nyní si řeknu, že moře taktéž se projeví v bytnosti částečné — a tuto částečnou bytnost zovu — mořským hadem. Rozumíš mi? Skrze tohoto mořského hada chci jako tvůj starý pán z Jižní Ameriky vhlédnouti do nitra země. Nyní asi chápeš, kolik nutně mi na tom záleží, abych něco bližšího zvěděl o mořském hadu. Při tom

nijak mi na tom nezáleží, zda nějaký projev se prezentuje po zevnějšísku skurrilně, nebo v tak zvané formě vědecké. Na skurrilní vnějšek každý zpytatel náboženstev tolik je zvyklý. Můžeš býti přesvědčen, že nikterak se nepohněvám, shledáš-li i v mém Chrámu Nitra mnohé skurrilním. To skytá věci toliko antikvárního znaku, a na tom velice záleží — nová náboženstva nesmějí se zřící půvabu zastaralosti, která přece vždy již sama sebou působí poněkud směšně. Vidím tedy soustředěnou sílu všeho moře ve svém mořském hadu. Jako v magnetickém polu magnetism země soustředěně se podává — tak se podává v mořském hadu soustředěně všecek netvor mořský. Mořského hada rovněž jako tvůj starý pán velice rád svedu se starou horou magnetovou; onen jako tato všecko k sobě přitahuje, co jest v moři. Zajisté mi rozumíš. Nejeví mi se nikterak potřebným, abych se vyjadřoval přesněji. Nesmíme zapomenouti, že zde se chceme přiblížiti věcem, kteréž obyčejným smyslům člověka a jinak ještě vymyslitelným ústrojům chápacím nikoli přímo — ale toliko oklikami — jsou přístupny.“

„Přístupny býti by mohly, chtěl jsi říci!“ poznamenal nyní kapitán, který nepokojně na své židli přisedával po celou dlouhou řeč a ustavičně otíral popel se svého doutníku o popelníček, ačkoliv posléze vůbec popela na doutníku nebylo.

„Toto“, záhy přidal kapitán, „dosti jest povážlivo na poslechnutí; mluvíš mi krapet příliš určitě. Mám ovšem všecko za možné — i věci našim smyslům nepojatelné a nepomyslitelné. Rozumí se! Tolik filosoficky vzdělán — jsem přec ještě — Bohu dík! Ale přece si dám pozor, abych ony věci, které mi nejsou přístupny mými smysly, odíval v tak okatou formu.“

„Proč pak ne?“ otázal se staroch docela naivně. A kapitánu bylo se usmívati, i vece:

„Ovšem! Což by škodilo?“

Avšak za těchto slov bylo mu poněkud postrašno v duši.

A chtěl rychle hovor obrátiti jinam.

A zvolal, opět otevřev svůj zápisník, bez spojujícího přechodu:

„Opravdu! Zde to stojí: Číňané považují draka, kterého nosí na svém praporu, za mořského hada a tvrdí, že tělo drakovo naplňuje veškero nitro země.“

„To jest“, potichu děl staroch, s úsměvem a pomalu vyprazdňuje plnou sklenici grogu, „velice zajímavé. Ale za tak znamenitého bych mořského hada přece jen nepovažoval. Rozlišuji zcela určitě kůru zemskou od zemského jádra a mám za to, že ve hlubinách moře coší z tváře země by mohlo býti odkryto a mořskému hadu známo. Nezahalený nedovedu si pomyslit žádné hvězdy.“

„Proč pak ne?“ optal se nyní zase kapitán, a bylo se mu při té otázce hlasitě zasmáti.

Staroch se smál s ním, ale nedal odpovědi.

A kapitán vypravoval, zatím co oba poněkud spěšněji dále pili, velice živě o ostrovance z Jižního moře; kapitán, jindy tak klidný, téměř znervosněl.

„Nejlepší se dostavuje u mne naposled!“ vece s úsměvem. „Moje zpráva o ostrovance z Jižního moře se ti zalíbí; prý byla napsána v kteréši řeči Jižního moře. Mně se dostal toliko překlad do prstů. O původu a ceně tohoto překladu, který jsem doslova opsal, ovšem ti nemohu ničeho bližšího povědět. Ale přečtu ti tu věc.“

A kapitán předčítal nyní tento vlastní životopis jedné ostrovanky z Jižního moře:

„Jsem chudobná dívka a nemám otce ani matky. A byl večer. A slunce zapadalo. A šla jsem po břehu mořském sama samotna. A oblaka byla zlatavá, červená a modrá. A pobřeží bylo tak pestro jako perleť. A znavila jsem se a posadila jsem se na pobřeží. A vlny smočily moje nohy. A nemohla jsem nohou odtáhnouti. A setmělo se. A moře šumotalo potichounku. A zaslechla jsem hlas, ten pravil smutně: „Jest mi tolik trpěti, neb ve mně trpí veškeren veliký svět. A svět jest veliký stroj, v kterém tuze mnohé části nejsou ještě zcela správně složeny. A části by tak rády správně byly složeny.“

Teprve až všechny naleznou místo, na které náležejí — teprve potom stroj bude moci jíti, kterak by rád. Ale stroj světa nejde ještě, kterak by rád šel. Ručičky neukazují ještě správně. A mnohá kola se otáčejí na stranu nesprávnou. A nedostává se ještě oleje. A ruší také rez. Já jsem svět, a co ti pravím, praviž dále. A když jsem nyní otevřela oči, uviděla jsem velikého bílého hada ležeti na břehu, ten pln bolesti se svíjel tam i sem. A padla jsem naznak. A když jeden starý rybář druhý den ráno mne zdvihl, byla jsem velice nemocna. A ležela jsem nemocna po dlouhý čas. A nemohu již zapomenouti na hada. Měl hlavu s trojicí velikých bílých očí a vysoko zježené bílé vlasy. A oči byly mokry a slepy.“

Kapitán se napil a řekl potom tiše:

„Totof jest překlad, který prý jest úplně doslovný. Opsal jsem si tu věc, mysle, že by tobě mohla býti cennou. Více odpovědí se mi nedostalo. Mohu ti zápisník ponechat. Jiných zápisků v něm není. Příliš toho také není.“

Kapitán podal tenkou knížku se zelenou ořízkou přes stůl starému Lorenzovi a ten vzav ji pravil měkce:

„Děkuji ti, Karle. Jest o mnoho více, než jsem se odvážil doufat. Poslední věru jest nejlepší. Kde tam stojí ‚svět‘, jest nám toliko číslu ‚země‘, potom vše má velice rozumný podklad.“

A staroch se položil do své židle a zavřel oči.

A několikrát zhluboka vydechnuv, pravil takto:

„Neshoduje se všecko na zemi; jest velikým božstvem, jemuž ještě se nedostává závěrečných kapitol. Země jest jako pokazené dílo umělecké, v němž vzájemné poměry jednotlivých částí nejsou správný. Nesoulad, zdá se, vůbec již není odlučitelný od země. Zvířata kůry zemské se požírají — žítí možno jen tomu, kdo jest schopen zabíjeti. Toť vpravdě již zlé znamení. A kůra zemská přece jen nám skytá toliko jemného odlesku zemského nitra. Jak teprve jest asi v tomto nitru! Bůh Výhně nemůže v míru žítí s bohem Kamene. A od těchto obou bůh Etheru ustavičně chce se oddělovati. A zrcadlený obraz tohoto vnitřního hmoždění vidíme na kůře, kde moře a pevnina v ustavičném boji se požírají. Zvíře pevniny, které chce k moři, věčnou touhou jest rozhryzováno. A zvířata mořská, jež jsou na pevninu vyvržena, přijdou na pevnině na zmar — nebo jim zde není dobře. Kdo moři jest zvyklý, již neodchází od moře. A jaký odvěký zápas jest živ ve vsí zvířeně kůry? Vše všudy se neshoduje; ani zvířata, která náležejí témuž rodu, nemohou se spolu srovnati. Jen se podívejme na neztišitelný hašteřivý život lidí, v němž nesoulad zemské kůry má své nejhnusnější vyjádření.“

A po hodné chvíli stařec tiše pokračoval — stále ještě s očima zavřenýma:

„Bůh Vzduchu se ustavičně snaží, by hodně daleko se vzdálil. A pakli bůh Vzduchu se hne, kůra jest strašlivě pustošena vichry. Jsou také směšné nesoulady. Tak jest nesoulad, který povstává, jsme-li v divoucne velkolepé náladě a jest nám hovořiti o nesouladu země přes velkolepou náladu, která ustavičně vše by chtěla činiti růžovým, skutečně směšným nesouladem. Ostrovanka z Jižního moře zve svět — míní právě zemi! — po právu ne správně jdoucími hodinami. Slova ‚stroj‘ chorá dívka asi nenapsala — to slovo jest příliš obecno. Ano — země věru jest hodinami, které ještě nejdou správně! Země jest květem, který nemá ještě pravé vody, a proto nemůže řádně kvésti. Ale ‚země‘ vždycky jest říci náměsíčníci z Jižního moře — nikoli ‚svět‘ — neboť se nehodí o světě tak beze všeho něco říkati.“

Starý Lorenz opět otevřel oči a smísl si novou sklenici grogu, kapitán však zvědavě se optal:

„Proč také světa nelze nazvati nesouladným uměleckým dílem? Proč se to nemá? Proč se to nehodí?“

Starý Lorenz zatáhl za elektrický zvonek a mouněnín se objevil — modře svítě jako nadzemská bytost.

„Opatři rudé lampy!“ řekl staroch s laskavostí.

Mouřenín odspěchal a starý Lorenz pravil opět velice měkce:

„Milý Karle, tvoje otázky ti zodpovím na jiném místě. Zapal si ještě nový doutník — já též tak učiním!“

A zapálili sobě dva těžké pravé doutníky, vstali a odešli z modrého pokoje; voskovice na stěnách již byly dohořely.

Modrá koule na lampě s pěti díly země a s modrým mořem, zdálo se, že jasněji svítí než dosud.

Venku oba přijali šesti mouřeníny, kteří byli drobní jako trpaslíci a na vysokých holích nesli rubínově rudé, veliké lampy v obráceném tvaru pyramid; hrot každé pyramidy byl dole na vršku holí.

V průvodu šesti mouřenínů Jan Lorenz vedl svého hosta na přístřešní taras svého domu, kde mouřenínům se bylo rozestavěti s rudými lampami na pravo a na levo vedle tří věží, které vysoko přečnívaly střechu; u každé věže tedy stálo dvě mouřenínův.

Prostřed tarasu stáli pod širým nebem nočním oba přátelé.

Hvězdy blyskotaly a jiskřily.

A starý Lorenz pravil hlasně, že přehlušil příboj moře:

„Tam nahoře v nesčetných hvězdách máš pramalounký díl světa. Zda hvězdy tam nahoře jsou živý souladně nebo nic — toho nám nelze věděti. Svědčí

však o špatně školené schopnosti myslivé, chce-li se něco povědět o světě. Svět na nás rozhodně jest příliš veliký. Jsme dílové země a jest nám zatím a snad i potom zůstatí na zemi.“

Kapitán náhle uvěřil, že chápe velikost světa, a řekl radostně:

„Máš pravdu: světa nesmíme zváti nedokonalým dílem uměleckým. Rozumím ti!“

Kouřili oba a upřeně se dívali do hvězd a uviděli několik povětroňů zářně s nebes slétati na zemi.

SIRENY VICHRU

Obrovitá hlava se zjevila nahoře v úžlabině — pestré, divné opálové oči žhnuly v obrovité hlavě.

Kapitán uleknut popatřil na svého starého přítele a potom náhle zvolal se smíchem: „Ah tak! To jest chrám Nitra zevně! Velice zvláštní chrám — tvoje sfinga, že?“

Stařec přikývl a pokynul šesti mouřenínům, načež tiito se vytratili se svými rudými lampami.

A nyní oba stáli na tarasu střešním a opět hleděli vzhůru za hvězdami.

„Směšno!“ zvolal starý, „kterak jest možno, o tomto velikém, nekonečném světě hvězd říci něco opovrhlivého? Před tímto velikým světem přec možno toliko klečeti a mlčeti.“

A stařec pòklekl a mlčel.

Kapitán se otočil a opět se díval vzhůru ke chrámu Nitra — zde žhnuly nyní granátově rudé oči v mohutné hlavě sfingy.

A moře se jalo hučeti čím dál mohutněji, takže záhy bylo těžko něco zahovořiti.

Starý Lorenz opět vstal a popošel na kraj tarasu a patřil dolů do pěnicího se moře.

Ostrý vítr pohrával bílými vlasy starého muže.

Mračna vyplula v dáli do výše a zatáhla měsíc a hvězdy.

A vítr zmohutněl.

A podivní zvukové drali se nyní shora vzduchem dolů a přehlušili jekot moře.

„To jsou sireny vichru v mém chrámě Vzduchu!“ poznamenal starý — a za těchto slov pojal paži svého přítele a odvedl jej spěšně dolů do domu.

A dole v domě náhle jako by vše oživalo; služebníci pobíhali do schodů a se schodů.

Kapitán se velice divil, ale nezbylo mu kdy, aby přemýšlel o této čilosti domestikův.

Starý Lorenz i dole držel paži svého přítele a vlekl jej v nervosní nedočkavosti několika pokoji, v nichž služebníci bez pozdravu běhajíce je mýjeli.

A ve zdvihadle oba přátelé bleskem vytaženi do chrámu Vzduchu.

Chrám Vzduchu byl nahoře na skalách vysoko nad mořem na onom svahu údolí, který od chrámu Nitra byl vlevo.

Vichr nyní rachotil vzduchem — jako kdyby množství střel z ručnic rachotilo.

Moře hučelo v hlubině s ohromnou silou — jako hrozné hřímání v jediném tónu bez poustání nebo proměny zvuku.

A sireny vichru jekotaly ve všech tónech, že sám kapitán, který přece byl zvyklý na hudbu vichřic, všecek byl nejist.

A nahoře oba přátelé vstoupili hned do oválné hlavní síně chrámu Vzduchu.

I zde služebníci přebíhali — ale činili tak potichu — po prstech.

Všecka síň jako by se byla kolébala; ve vysoké kupoli oválného prostoru viselo umné tkanivo pestře zbarvených motouzů, lan a šňůr, které svrchním vanutím vzduchu rozhoupávány.

A mezi pestrými provazy kolébaly se ještě drobné elektrické lampy, které tvarem a barvou byly podobny červeným mákům.

Ve velkých a malých slujích, které z hlavní síně na straně od moře odvrácené hluboko vedly do skály, zaznívaly sireny vichru — bručely a hvízdaly a bzučely a úpěly, tak že kapitán měl pocit, že náhle jest

prostřed bouře na palubě lodní; hledal, čeho se chytiti, neboť jako zrcadla hladká, černá podlaha z kamene zdála se kymáceti.

Služebníci však se rozestavili podle stěn a zůstali v uctivých postojích; přicházelo stále služebnictva, takže záhy jich bylo spolu na padesát — vesměs v nejskvostnějších rouchách ze sametu a hedvábí.

Zdálo se, že mezi služebníky jsou všickni národové zeměkoule; ale šaty nijak nepřipomínaly krojů lidových.

A bouře běsnila.

A moře hučelo.

A sireny vichru vyly jako obrovité harfy Eolovy.

Starý Lorenz i nyní ještě svíral paži přítelovu a všel s ním u velikém rozechvění pomalu — slova nemluvě — doprostřed síně.

Zde staroch prudce zašeptal svému příteli:

„Již volají! Již volají!“

„Kdo volá?“ otázal se kapitán.

Ale staroch vysoko zdvihl pravici, a tu všichni služebníci se vyřítili a vsahali do visícího lanoví a tahali za ně, takže kapitánu bylo mysliti na jeho námořníky.

A tu se na rozličných místech otevřela stěna síně, která se dlouze táhla se strany mořské — a tehdy se skládala všecka stěna toliko ještě z řady sloupů. Za

sloupy teď se třepýtal hedvábná plachtová, která s počátku napiata tvořila stěnu. A tato plachtová teď povytažena.

A veliký širý balkon se objevil, na jehož brlení vpředu vysoko nad mořem hořely velké spěžové misky smůly v obrovitých šlehajících plamenech.

Vichr tolik divě odháněl plameny, že se to jevilo až nebezpečným.

Spěšně rozprostřelo několik služebníků před starým Lorenzem a kapitánem bíle a žlutě vzorkovaný koberec.

Jiní služebníci zapálili v železných miskách, které rozestavili dokola po černé kamenné podlaze, vonného koření, které ihned velmi mocně dýmalo.

A v tomto dýmu, který smolnými plameny venku a elektrickými plameny nahoře byl červeně prosvícen, lapil starý Lorenz pravé zápěstí svého přítele a stiskl jej náhle tak zprudka, že bezděky na bíle a žlutě vzorkovaném koberci klesl na obě kolena.

„Zůstaň kleče!“ zasykl naň staroch, jenž v tomže okamžiku taktéž poklekl.

Bouře rachotila venku a řinčela a bičí šlehala kol sebe, a zdálo se, že všechno smetá.

Smolné plameny se shýbaly, že sršely jiskry.

A vzadu v síni skučely k tomu sireny vichru jako voj divokých duchů.

A k tomu všemu hlomozu vichrovému služebníci, kteří nyní vesměs také klečeli na kolenou, připojili ječivý zpěv.

Slov kapitán v tomto zpěvu nemohl postřehnouti — přišel o veškeru rozvahu — takovému dění jaktěživ ještě nebyl přítomen.

Stařec klečel vedle něho na koberci a kapitán chtěl právě něco říci, an stařec s divokým výkřikem vyskočil a opět běduje zvolal:

„Již volají! Již volají!“

A než kapitán zvěděl, co se stalo, vrhl se staroch s vlajícími vlasy nazad a zmizel v jedné z jeskyň, z kterých vyly sireny vichru.

Kapitán uslyšel ještě několik praskavých zvuků jako od přiražených dveří a potom rovněž vyskočil s bezděčným výkřikem.

„Běžte za ním!“ zařval na služebníky.

Mraky dýmů však jej tolik obtěžovaly, že nemohl ani řádně dechu nabratí — i obořil se vztekle na nejbližšího služebníka, uchopil jej za ramena a zeptal se ho, kam staroch utekl.

Ale služebník nerozuměl, co kapitán chce.

Druzí pokojně zpívali dále.

A jejich zpěv se stal ohavným skřekem.

A kapitána se zmocnil ukrutný hněv, takže chlapci, který křičel jako šílenec, dal pěstí do hlavy.

Tehdy zpěv náhle ustal.

Chlapec utekl a služebníci počínali si tak, jako by ničeho nebyli zpozorovali — nerozuměli žádný, co kapitán chtěl, ani téměř do jednoho nerozuměli slova po německu.

S námahou kapitán vyložil dvěma obstarožním služebníkům, že mají hledati starého Lorenze — jistě prý se mu přihodilo neštěstí.

A s těmito oběma obstarožními služebníky, kteří se s počátku velice zpěchovali, kapitán posléze sešel na mořský břeh, aby hledal svého starého přítele; zdvihadla kapitán nemohl již nalézti, takže mu bylo použití blízkých schodů.

Mezitím starý Lorenz po cestách, které on toliko znal, odpádl do svého chrámu Nitra.

„K bohu Etheru!“ několikráte zvolal před se.

A teprve před pestrými vítraji, které dal udělati na počest svého boha Etheru, jako by opět se dostával do rozvahy.

Posadil se v jizbě, která byla zasvěcena bohu Svobody, na achátovou stolicí a pravil, ačkoli často přehluboce dechu nabíral, přec docela pokojně tak před se — jako kdyby někdo byl mu na blízku.

„Rozumím,“ děl, „co duchové vzduchu mi praví ve vichru. Říkají mi vždycky totéž. Praví mi, že jsem vyvolen, abych zvelebil soulad hvězdy Země. A tuším

zajisté, kterak soulad hvězdy Země by mohl býti zveleben. Ze tří božstev, která vnitř země žijí a tvoří, nezbytno, aby nejprv dvě tak se dostala k sobě, by spolu vytvořila souladný tón — potom třetí bůh sám od sebe velne v celek. A co platí o vnitru země, platí též o zemské kůře. I zde u nás nezbytno, aby dvě božstva spolu splynula — bůh Pevniny a bůh Moře — potom bůh Vzduchu sám od sebe velne v celek. Každé božství však se jeví soustředěno v jednom ze svých individuí — bůh Moře v Hadu mořském — a bůh Pevniny v — ano — v Joannu Laurentiovi — v starém Lorenzovi. A tedy jest mi naléztí mořského hada. A duchové Vzduchu pořád mi to říkají ve víchru — a já rozumím, co mi říkají.“

A oči starého Lorenze se dívaly přímo před se. Jeho malá svítilna do větru stála vedle jeho stolice — a naproti ve vitrajích se jasnilo. Svítání rozjasňovalo okna.

Vichřice běsnila ještě prudčeji než dosud, ale nebylo jí zde tolik slyšeti, ana veškera okna v chrámu Nitra měla trojitě stěny skleněné.

A strašidelné postavy ožívaly ponenáhlu ve vitrajích. V středním okně na zelenavých mracích seděli kolohnáti s ukrutnými a vzteklými obličejí, v kterých jásaly červené oči a veškero svalstvo. To byli duchové Svobody; vězelo v celém jejich počínání tolik sveře-

pého triumfu; zdálo se, že těla těchto duchů Svobody se skládají z pouhých šlach; zelenavé mraky však visely tolik ledajak spolu, jako poškubaná vata.

Avšak kolohnáti v zelenavých mracích toliko tvořili popředí malby ve skle.

Když ještě více se rozjasnilo, zjevovalo se v dálce čím dál více duchů — a ti hnátův neměli — ti měli jen širá, podivně zpodobená křídla na trupech, takže to vyhlíželo, jako by tam vzadu přelétala toliko veliká hejna pestrých ptáků — ale nebyli to ptáci — byli to duchové, kteří také všichni jásavě upírali červené oči do světa.

A i tam vzadu jako by jen slavili veliké, barvami hýřící triumfy.

Pomalu též oba vitraje, které stojí po bocích koso k střednímu, se rozjasňují; tyto vitraje jsou větší nežli střední obraz.

Vpravo purpurové a růžové mraky se hloučí do velikých, daleko do hluboké dáli sahajících chumlů; a v těchto mracích se objevují nesčetná letadla — balony ve všech možných tvarech a barvách s loďkami pod sebou, které se k balonům hodí. Mezi chuchvaly mraků dále se nalézajícími vznášejí se letadla, která nemají balonů, pohybují se umělými šrouby a umělými křídly, jež vesměs jeví velmi složité tvary.

A těmito letadly s balony i bez nich noseny jsou ohromné davy jásajících tvorů. A z těchto tvorů žádný není jako jsou lidé — jsou zcela jinými bytostmi.

Velice vysoko nade vším vznášejí se oblaka v podobě věnce, která se podobají květům — a tyto věnce činí opět dojem, popatříte-li na ně jediným vzezřením, jako věnce smějících se hlav dětských.

Venku za vitraji teď vzchází celé slunce.

A nyní se dostává obrazům oblakův a vzduchu nejprudší plnosti barevné, že všechno výská.

Vitraj v levo od středního obrazu v září slunečné plane nejintensivněji. Zde karminově červenými a oranžovými oblaky toliko procházejí démantově hořící paprskové jako šípy — všemi směry.

A tito paprskové mají cosi tělesného — rozeznáte vpředu také cosi jako hlavy v bodavé kompozici brilantové. Samé bytosti z paprsků jsou to, jež rychlostí šípů ustavičně zdají se ruče fičeti nazad a vzhůru a dolů. Uprostřed pomalu přelétá báječný bílý pták s nesčetnými křídly jako oblak — křídla však jsou spředená, blíže-li přihlédnete, rovněž jen z vlasově jemných paprskův.

Starý Lorenz upřeně se dívá na své malby ve skle a jest mu, jako kdyby nyní všickni ti duchové, kteří jsou zde namalováni, jalí se mluvit.

I slyší, kterak mu dí:

„Lorenzi! Starochu! Třeba, aby všecko se osvobodilo. Nyní třeba, abys se usebral a odhodlal. Třeba, aby veškera země byla teď svobodna a lehka jako my. Třeba, aby vše umělo létat — daleko, daleko odlétat — skrze všecky mraky. Třeba, abychom zvířezili nad mraky! Pomoz nám! Pomoz nám, ať jsme svobodni! Vždyť my jsme duchové vichru. Slyš, kterak vyjeme! Slyš, kterak křičíme po svobodě! Chceme zploditi soulad země — a na tobě jest, abys nám pomohl! Pomoz nám, Joanne! Pomoz nám, Joanne!“

A starý Lorenz nemůže již se dívati, vstane a tiskne obě své dlaně na tvář a stená; v očích mu škube.

A ucpává si uši, neboť duchové křičí divěji a divěji.

A nemůže již snést toho křiku; jde kolísavými kroky po dřevěné mosaice podlahy ke dveřím a potom opět se obrátí — a sfoukne svoji svítilnu — a upustí ji potom — a odejde spěšně — a dojde několika chodbami do jizby, kterou zasvětil bohu Vyjasnění a Veselosti.

A zde upřeně se dívá na jiné obrazy ve skle.

A neví nejprv, kde jest.

Teprve po hodně chvíli opět se vzpamatuje.

„U boha Vyjasnění!“ zamručí při tom.

A sedá si těžce oddychuje na měkkou kožešinovou židli a naslouchá úzkostlivě.

A nyní neslyší než utlumený hukot moře.

„Zdá se, že bouře povolila!“ dí nahlas.

A jeho pohled opětně zpevní.

A opět si prohlíží malby v skle ve své jizbě Vyjasnění; tyto jizby u boha Etheru staroch jen zřídka zove chrámy a toliko nerad kaplemi, neboť zde vládne podle jeho mínění příliš volné obraznosti, která o skutečném charakteru bohův Etheru neskytá pojmu — poněvadž všecko podle jeho mínění přespříliš je zlidštěno.

Vnitřek dolů, zdá se, jest u boha Vyjasnění zobrazen malíři v skle.

A starý Lorenz zavřel oči a snil o samých drobných veselých trpaslicích, kteří divoce se přeskakovali v jemných obloucích — jako mladí dřepčící, kteří po svátečním kvase by živě disputovali.

Kapitán Schwarz zatím s oběma starými služebníky prohledával pobřeží a věřil stále ještě ztrnule a pevně, že starý Lorenz ve svém vzrušení si nějak ublížil.

Bouře nyní povolila, ale moře hřímalo ještě tak hrozně v jediném tónu, že ti tři lidé na břehu nemohli slovy se dorozuměti.

Rozpěněné vlny stříkaly po bloudivých balvanech břehu tak vysoko, že často nebylo viděti než pěnu.

Avšak sireny vichru zněly nyní nahoře tak divoucně harmonicky hukotem mořským, že celek se poslouchal téměř jako všemohoucí koncert na varhany.

Jitřní slunce rozlévalo nejnádhernější kytice barevné po spoustách oblakův a vod, ale v starostech hledající kapitán toho nedbal — stanul na krátko před obytným domem, který stál těsně u břehu, a díval se vzhůru ke chrámu Nitra, jehož vitraje blyskotaly a se potřpytávaly.

Vpředu na pravo nahoře při skalách bylo viděti chrám Vzduchu, jehož balkon přečníval okraj skal; s balkonu visely rozmanité koše, které jako gondoly balonové se kolébaly tam a sem.

Kapitán již byl celý mokrý, ale to mu lahodilo; bylo v pozdním létě a hodně teplo, ačkoli v bouři.

Ti tři vystupovali vedle domu po skalných schodech, aby na opačné straně domu dále prohledávali břeh.

V též čas se starý Lorenz probudil nahoře před malbami v skle, které zasvětil bohu Vyjasnění.

Na středním obraze stáli vpravo a vlevo dva smějící se trpaslíci rozkročení jako velice silní lidé, a tiskli — jeden v pravé, druhý v levé ruce — každý jiného trpaslíka pevně za nohu; a pevně tisknutí drželi opět další dva trpaslíky týmž způsobem — a tak dále — výš a výše nahoru — takže povstal veliký oblouk trpaslíků; nejvyšší trpaslík, jehož obě nohy držány, nesl na hlavě čtyřhrannou šedivou podušku ze sametu, a na té ležel věnec červených klepet humřích.

„Koruna humří mne baví! Také symbol potěšení.“

Takto mružel staroch a díval se pozorně branou trpasličí do velikých pestrých dolův, v kterých všemožná zvířata v podivných postojích tiše stála a na něco jako by čekala.

Slon měl pravou přední tlapu postavenou na jehněti a držel v chobotu krokodila vodorovně vysoko do povětří. Koza seděla na zadních nohou mezi dvěma prasaty, která ležíce předními špárky spolu držela sepii ve výšce. A všechna možná jiná zvířata vždycky byla svedena se zvířaty takovými, s nimiž praničeho neměla. V hlubině dolů, které jako by se byly zavrtávaly až do vnitra země, ležela, seděla a stála nejrozmanitější zvířata po tlupách v tichých vyčkávacích postojích. Mírumilovná nálada zvířat, která klidně snášela společnost svých nepřátel, měla účinek tak hodně apartní.

A starci bylo se smáti; již tak často se smával to-muto zvláštnímu obrazu — tomu se dostalo teprve správného světla, pakli jste se podívali na obrazy postranní, které též stály zkosa.

Na levém obraze postranním byla táž zvířata i trpasličí jako na obraze středním, ale ne již na těchže místech — všickni jejich údové vesměs byli zaměnění, takže těla krokodilí měla hlavy trpaslíkův a těla trpasličí hlavy krokodilův — a tak dále! Všecky tyto svévolné záměny údův měly, jak pravili malířové, za všech o-

kolností účinek bránici roztrásající; obličej zvířat měly tak dumné rysy.

Na pravém obraze postranním, který rovněž jako levý a střední představoval veliké doly, plné přepychu umění — s množstvím schodišť, ochozův a portálů roklín — zde na pravo vše jevílo se ještě bláznivějším, neboť údové, kteří vlevo se zdáli tak svévolně sestavení, vpravo opět se oddělili a všude se vznášeli, jako chtějíce opět se dostatí tam, kam náleželi. A všecko působilo dojmem veliké složitosti proto, že všecko — jak stěny dolův i se schodišti a ochozy, tak i údové — jevílo se jako průhledno neb alespoň průsvitno, a mimo to ještě mělo schopnost proniknouti ve všeliké tělo cizí — neuškodíc mu — takže v mnohých trpasličích lebkách bylo lze viděti žáby, špárky prasečí, sloní kly a podobné věci — a tak dále!

„Podivní duchové veselosti!“ děl staroch, „nejste dětmi mého ducha. Malíři chtěli se vámi krapet mi vysmáti, poněvadž mi nerozuměli. Čemu se nerozumí, tomu vždy se chce vysmívati. Jen pakli nesrozumitelné záráží velikou mocí — jen tehdy jest s to vynutiti sobě úctu. Vždyť tak povstali bohové. Ale, vy zrůdy, což vy víte o vyjasnění a veselosti, kterých vším pronikající a vše rozlučující a vše svádějící bůh Ether v nitru všemohoucí Země může si po vůli načerpati? Co víte, vy zmetci, o veliké veselosti? Vámi se nekochám.“

Moře hučelo a sireny vichru proznívaly souladně temným hukotem mořským. Avšak tóny nedoléhaly než utlumeny jako z veliké dálky v sluch starého Lorenze, který nyní vstal a k svým veselým obrazům se obrátil zády.

Kapitán Schwarz prohledal zatím také druhou stranu pobřežní a ničeho nenalezl; poněkud již byl unaven a ukazoval oběma služebníkům chrám Nitra, jehož skleněné tabule jiskřily v záři sluneční jako brillanty. Podoba hlavy u chrámu byla tatam, jako hlava jevil se chrám toliko v noci.

Služebníci, s nimiž kapitán se mohl dorozuměti téměř jen posunky, ukázali prsty často na obytný dům.

I odešel kapitán posléze s oběma do obytného domu a prohledal tam všecky kouty a všecky jizby a dostal se tak opět do dlouhé sklepení chodby, která vedla do chrámu Nitra.

Starý Lorenz nahoře dupnul nohou, an se v kteréš chodbě urazil do hlavy.

A staroch zotevíral zprudka dveře své síně Lesku, v níž bůh Lesku měl ukázati jemný odlesk své podstaty.

Síň Lesku byla o mnoho větší než jizby boha Svobody a boha Vyjasnění; a starý Lorenz dlíval rád v své síni Lesku — zde malíři skla podle jeho mínění

nejlíp mu porozuměli — zde vlastně jako by neupomínalo nic již na kůru zemskou — zde se stkvěla architektura, která dala zapomenouti na všechno lidské.

Nebe na velikých třech obrazech bylo jako průhledná jasná voda, v níž blyskotaly jen drobné, hranaté tečky jako daleké hvězdy brillantové. Po stromech, bylinách a zvířatech nezahledli jste dole ani sledu — zde svítily toliko architektonické útvary z pestrých kamenů skleněných — mnohé bylo průhledno — ale ne vše.

Veliký střední obraz ukazoval architekturu, která, ačkoli jako širé, trhlinaté prorvy horské vedla do širé hlubiny, toliko se pohybovala v obdélnících — jiné úhly než obdélníkové se nevyskytovaly, a křivých linií nebylo vůbec.

A v této architektuře, která ponejvíce se skládala z tarasů, schodišť, dveří a výstupků, jako by se procházely obzvláštní postavy — ty měly taktéž jen obdélníkové tvary — dokonce nohy chodily v obdélníkových úhlech — stehna a lýtka se pohybovala v kloubech posunovacích, jež toliko znaly pravý úhel.

To jevilo se ovšem tuze divným — tolik se to však přizpůsobilo architektuře, že celek působil neobyčejně harmonicky.

V levém velikém obraze postranním taktéž všecko bylo velmi rohato — ale zde pravému úhlu zas úplně dána výhost, takže komposice toliko se pohybovala v tupých neb ostrých úhlech — jak pestrá architektura skleněná, tak pronárod, který zdál se žítí v této architektuře ostroúhlé a tupoúhlé. Zde byly jen zubovité sloupy a jen šikmo vystupující plochy a šikmá okna. Postavy však, jež v této kosé architektuře trávily svoje patrně velice rozjímavé bytí, seděly pevně jako zakorčeněny — buďto na třpytivých sloupech, nebo v křišťalových výklencích.

Velice pestře a zcela krystalinicky jevila se tato obě okna.

Pravé okno postranní skytalo však zrakům architektury, kteráž opět všelikým úhlům úzkostlivě se vyhнула — jako pravým, tak i ostrým a tupým — a nedala vzejítí jedinké linii rovné. Zde se vznášely jemně zohýbané postavy zárnými prostory, v kterých mnohé bylo koulovito; ale největší část se vyžívala v komplikovaných křivkách geometrických.

Starý Lorenz stál tich a díval se na svoje světy Lesku, i uslyšel opět hlasy, které k němu promlouvaly — ale nebyli hlasové lidští, které slyšel. Měl toliko pocit, že slyší něco — a rozuměl slyšenému toliko citem.

Ale — co duchové pravili, to cítil tak jasně, že mu bylo do úsměvu.

O korunách promlouvali — o korunách Lesku — a o třpytivých korunách štěstí spasitelského.

A stařec pozdvihl rukou a křičel hlasně:

„Chci štěstí spasitelského! Vždyť nemám již, jakého jiného štěstí bych očekával!“

A pádil po své síni Lesku tam a sem jako divé zvíře v kleci.

A vykřikl občas v neartikulovaných hláskách, a projížděl zimničný mráz jeho tělem, a chtěl si dojít pro pokrývku a vešel vzrušen v onen prostor, v němž veliký koberec kryl podlahu, a opona z tmavě fialového sametu se zlatými třásněmi visela před obrazem v skle, který byl větší než všechny ostatní.

A stařec zatáhl za šňůru a opona se rozhrnula na pravo i na levo.

Zatím také kapitán Schwarz s oběma služebníky dospěl přede dveře, kterými starý Lorenz posledně prošel.

A kapitán otevřel polehounku dveře.

A tehdy uzřel svého starého přítele státi prostřed koberce s pažemi na prsou složenými.

Ke dveřím staroch měl obrácena záda.

Karel Schwarz udiven se nejprv díval na koberec, který v jitřním světle se třpytil nesčíslnými barvami.

Samé staré symboly byly vtčány do koberce — a ty se spojovaly jako formu zachovávající báseň v tajemných tazích.

A za tím, kde opona prve se rozestoupila — tam se vznášela — uprostřed vesmíru — veliká zeměkoule.

Ale kůra zemská byla jako závoj polou stažena se země.

A Karel Schwarz viděl do nitra země — a to bylo jako krvácející hmota mozková.

A Karel Schwarz se uděsil a zavřel opět dveře — zůstavil svého přítele sama, nerušiv ho.

Nyní bouře úplně se utišila.

Moře hučelo ještě zprudka — ale sireny vichru již oněměly.

Starý Lorenz dlouho mlčky a s nábožností upřeně patřil do nitra země, a jeho rty pevně se na sebe přitiskly.

Tiché zvuky houslové zaznívaly na chodbě.

A slepý houslista otevřel dveře, které kapitán právě byl zavřel — než i slepý houslista hned je opět zavřel — potichouнку.

A venku hudl dále.

TICHÉ JITRO

„Žeť,“ pravil starý Lorenz dole ve svém chrámu Moře, „země jest kolosální veličinou a není na to, aby lidmi, kteří toliko lpí na skořápce, tak jen beze všeho byla chápána. Jest nám právě objeviti nové schopnosti v sobě, chceme-li co pochopiti z Ducha země.“

Celý den a celá noc uplynuly po veliké bouři, aniž Joannes Lorenz a Karel Schwarz se viděli.

Ale nyní bylo opět jitro a oba zcela svěží stáli v chrámu Moře, druh tváří v tvář druhu.

„Pakli“, pokračoval starý, „se přidržíme milých věd, pochopíme nemnoho z duchovního života hvězd Země. Co pak chápeme vědami? Ty nám dávají všude jen vnější slupku věcí a neprozrazují o vnitřní podstatě věcí zásadně ani za mák. Zdali snad věda nám skytá schopnosti, abychom zcela jistě rozlišili živoucí

od neživého? Tak hloupí, abychom jen to měli za živé, co zveme organickým, přece již nejsme. Aniž pak o životě tohoto organického se nám dostává srozumitelného obrazu. Jestli právě všechno plno divoucích tajemství; narození, život a umírání — to jsou tak dalekosáhlé, mysteriosní záležitosti, že naprosto nemáme důvodu, bychom v tom, co myslíme a konáme, mysteriosního se báli nebo si ošklivili jako něco popleteného. Pakli všem dobře rozmyšleným věcem roztihneme tepny — necháme zcepeněti rozmyšlené a povýšené — mohli bychom se přece jednou dostat k docela jiným pojetím světa — a mohlo by nám přece jednou vzejíti světlo větší. Pojetí světa rozumím přirozeně toliko v omezenějším smyslu slova. Ale co rozumně se nechce zdařiti — zdaří se snad nerozumně — aneb jinou rozumností, které dosud jsme neobjevili.“

„To znamená“, odvětil Karel Schwarz vážně, „všecky dveře zotvíráti šarlatánu. Jen tak dále, něčeho se dožiješ. Věru si myslím, že's schopen, bys se něčeho takového dožil. Ale přiznávám se ti zcela poctivě, že tobě nebudu záviděti tvých zkušeností. Nikterak nejsem nakloněn, abych zahodil porcičku filipa, jež jest mi k dispozici. Jene, mluvmе o věcech jiných!“

Staroch jako by neslyšel; dále, jako na sebe sama mluvě, pokračoval:

„Všude narážíme na mysteria, ale neběží vlastně o to, abychom někdy pochopili ono, co snad věčně nám zůstane nepochopitelným. Běží posléze o kon. Nejprv je to hra — potom náhodná poznámka nebo také hovor zplodí obzvláštní způsob poznání — a potom toto poznání se jme udávat směr — a potom bez milosrdenství nás žene — a žene — v tajemný čin. A proto jest mi naléztí Mořského hada.“

„Tomu rozuměj jiný!“ zvolal kapitán směje se. „Mluvíš na mne, aneb na sebe sama?“

„Ovšem“, vece stařec s úsměvem, „mluvím, pakli mluvím na jiné, přece hlavně na sebe sama. To jest nezpůsobné. Ale pochází to z osamělého života. Milý Karle, odpustiž mi! Toliko znenáhla mohu se ti učiniti srozumitelným. Všecko vzájemné srozumění posléze jest jen záležitostí citu — někdy také jen záležitostí domnění a obraznosti — ponejvíce nadzemským vtipem.“

Dlouho stáli dole v chrámu Moře před velikou stěnou ze skla, za níž bylo viděti mořskou vodu — s platejsy a úhoři a sledi. Bílé elektrické lampy v rybovitých tvarech osvětcovaly vodu mořskou, takže s pohodlím bylo lze pozorovati živoucí ryby, k nimž se družili též velicí humrové, raci poustevničtí a medusy.

Chrám Moře byl několik metrů pod hladinou, ale s obytným domem, jehož námořní taras se rozkládal nahoře nad chrámem, byl ve přímém spojení. Podlahu

pokrývaly bílé dsky mramorové a zadní stěny černé dsky mramorové.

Starý Lorenz nyní odhrnul portieru ze žlutého hedvábí a kapitánu opětně se naskytla nová, obzvláštní podívaná.

„Totof jest obraz Mořského hada!“ — děl starý.

V mramorové dvoraně hlouběji do moře zasahující stál uprostřed veliký pestrý polyp — opětně skulptura skleněná. Avšak tato se lišila od oněch v chrámu Výhně velice podstatně. Tato skulptura nebyla prosvěcována z vnitřku — nýbrž z venku. V mohutně tlustých, silných skleněných rourách a nádržích, které měly představovati údy a tělo polypa, pluly nesčetné ryby, čímž všecka pestrá bytost ze skla velice oživila. Rybám různými barvami skla též se dostávalo ustavičně jiných barev. Ryby mohly vplouti do skulptury dole pod podlahou nebo nad stropem — a kdykoliv opět nahore či dole odtud vplouti.

„Potvora žije, co?“

Takto stařec směje se zvolal a obešel se svým přítelem mořského hada, v němž za tohoto tichého jitra též se kroutili velicí, silní úhoři.

Kapitán, který nyní již přivykl zázračnému v chrámech svého přítele, zveleboval toto geniální ztělesnění starého mořského hada slovy téměř přetékajícími.

„To jest“, zvolal, „znamenitý žert! S tím bys vzbudil pozornost na každé světové výstavě! Totě mořské akvarium, jaké býti má. Jest mi přiznati, že dovedeš zbudovati pohádkový svět. A vše toto daří se ti zcela prostými pomůckami. Tolikhle živý mořský had opravdu přece jest vyšším živočichem.“

A tak hovořil kapitán dále.

Staroch se na to usmíval a nechal ho klidně mluvit.

Ale když kapitán již nevěděl dále, jeho přítel mu položil ruku na rameno a pravil zcela opravdově :

„Co vy všechno jmenujete žertem! Nemáte vůbec potuchy, že v mých žertech tkví nebezpečný posměch. Tento symbol jest přece symbol dutý — chce přece toliko říci, že mořský had chytrým lidem maluje nesprávná fakta — neustále pro živé ryby se zdá něčím jiným — a přes to nitrně vůbec není přítomen. Tento symbol toliko má lidi drcnouti a jim říci, že z nitrné podstaty mořského hada hned tak něčeho se nedovědí. Na to náleží více. Sochařové, kteří robili tuto skulpturu, bavili se jí právě tak jako ty! Ani na mysl jim nepřišlo, že jsem tímto symbolem v prvé řadě chtěl vzdělati památník Mlčelivosti. Tak neomaleny mé myšlenky vůbec nejsou — nejméně ony z mých myšlenek, které se obírají Mořským hadem. Viděti tak honem žert v mých chrámech, jest tolik neopatrno. Takovéhle žerty

mohly by se ti tak žahavě vstřebati v krev, že bys se potácel. Měj se na pozoru!“

Pustil svého přítele, který byl tich, a otázal se potom po chvíli:

„Dal jsem prostříti nahoře na mořském tarasu, který jest nad námi. Chceš tam se mnou posnídati? Přišla mi chuť na jídlo.“

„Mně“, odvětil kapitán, „také přišla chuť — a sice na ryby.“

„To jsem si myslel!“ děl staroch, a proto se ti má také ryb dostati. Za pojídání ryb budeme moci klidně dále hovořiti o Mořském hadu. Nehorši se na mne, že stále se vracím k těmuž thematic. Ale samotářský život činí člověka právě — jednostranným.“

A vedouce se v podpaždí šli po mramorových schodech vzhůru na taras námořní, kde stál veliký, bíle prostřený stůl — u samého okna před modrým mořem.

„Můj mořský chrám“, podotknul starý, zatím co si sedali před modrým mořem na lehké rákosové židle k prostřenému stolu, „jest větší, než si myslíš. Ale já si myslím: nač bych ti ukazoval všecko najednou? Dal jsem ustrojiti sedm věcí na snídani. Zde lístek!“

S těmito slovy podal drobný, uměle popsany lístek kapitánu.

Divoké labutě letěly po širém modrém moři.

Ale na lístku stálo v latinských nachových literách na opalisujícím papíře:

Úhoř à la tartare

Kachní ragoût

Škeblový salát

Murena madüe

Racčí vejce s ústřicovou omáčkou

Kulebak z lososa

Pudding z raků

Kapitánu sbíhaly se sliny a vypil číši vína rýnského na zcela obzvláštní zdraví svého přítele.

„Na lístku“, pravil Karel Schwarz mírně a slavnostně, „chybějí toliko — lenošky z mořských hadů s filosofickými vrtochy — a všesvětové podívané se vzletnými slovy.“

„Karle“, zvolal staroch, „vždyť tys náhle poetickým!“

A nyní vypili ještě po číši a dali donést úhoře.

Pět služebníků v lila hedvábí posluhovalo.

„Pečený úhoř“, děl kapitán žule se, „náleží k sedmeru divů světa — dokonce to jest možná mořský had o sobě — a k tomu tato bílá omáčka bilinová — ta stojí za více, než všechna evropská loďstva dohromady.“

„Nevydej se ze všeho!“ mluvil starý s usmíváním, „dlužno užívatí s opatrností tohoto mořského strejky; k snadno stravitelným věcem nenáleží — a proto přirovnání s mořským hadem není tak zlé. Vlastně by měl můj mořský had dole býti docela modrý — shora dolů safírově modrý jako moře, které máme na očích. Ovšem jest vlastně moře velice zřídka tak modré, ale modř jest ovšem vždycky barvou, o niž zápasí; modř působí tak harmonicky.“

Jedli a dívali se při tom ven.

Modré moře hučelo a modré koruny z pěn se při tom kolébaly kol bloudivých balvanů.

„Kulebak!“ zašeptal stařec.

A sluhové přinesli hnědou, chlebovitou paštiku.

A kapitán, jedá z tohoto kulebaku, již se nemohl zdržeti — zvolal hlasitě:

„Jene, totoť jest nejlepší paštika světa! Tento kulebak vnáší harmonii v kouli zemskou — toť jasno jako slunce. Zde máš harmonické spojení lososa a máslového těsta — rýže a champignonů — a tak dále. Tisíc láter! Nyní ať ještě někdo řekne, že země nemá harmonie.“

„Karlíku, blouzníš!“ odpověděl starý, „kubelak nemá býti symbolem hvězdy — hvězdy jsou složitější. A o harmonii země nemáš dělati žertův. Země ještě nedobyla harmonie. Slunce podle mého mínění přes

všecky výšlehy a skvrny mnohem spíše by možno bylo zváti harmonickým. Možná, že erupce a proměny na slupce koule sluneční toliko jsou průvodnými zjevy svěžího procesu dýchacího. Vidíme porovítou kůži na slunci a srovnání s dýcháním by také bylo na blízku. Nečasy, které se ukazují na planetách v důsledku tohoto pohybu kůže, toliko snad jsou zjevy, které projevují cit závesti nebo zlosti v planetách. Harmonická osobnost, která stojí v nějakém středu, i jindy a jinde spíše znepokojuje — než upokojuje. Na slunci možná jádro se skořábkou jest v důvěrnějších stycích. Země není ještě tak daleko. Zní tobě asi vše poněkud cize.“

„Ale přizpůsobuje se“, poznamenal kapitán potichu, „zcela harmonicky tvému kulebaku a tvému vínu rýnskému. Opravdu jest mi za těžko, při toliké harmonii tabulové, abych věřil v neharmonii země. Snad mi vyložíš věc trochu makavěji.“

„Salát!“ zašepotal starý.

A služebníci donesli škeblový salát.

A kapitán hvízdal vytržením.

Stařec však hovořil nyní s velikým zápalem:

„Kůra zemská beze vši pochyby nám podává jemný odlesk aneb reflexivní hnutí nitra zemského. To zajisté uznávám. Jenže jsou na kůře zemské toliké neharmonické věci, že vnitro naprosto nemůže býti naladěno harmonicky. Tak bez kontaktu nesmíme so-

bě představovati jádra a slupky. Již stálé vyměňování a přeměňování animálních organismův otevírá nám mučivou perspektivu. Kde takto vzájemné požírání jest na denním pořádku, tam nevládne harmonie. Kde vždycky nové vyrůstá jen z lejna a z umrliny, tam panuje disharmonie. Pevnina, vzduch a moře na skořápce zemské se nedostávají v harmonický trojzvuk. A proto jest nám také, se domnívati, že v nitru země bůh Výhně, bůh Kamene a bůh Etheru také spolu pokojně nežijí. I nezapomeň na pustošící orkány, kteréž přece nesvědčí než o rozčilení boha Vzduchu. A nezapomeň s druhé strany na strašlivou mocnost spoust mořských, které stále jsou v boji se spoustami země. Nezapomeň na činnost sopek a na posouvání teplot. Budeš myslím nucen mi přiznati, že na zemi a v zemi nemůže býti řeči o harmonii. Člověk v pravdě též není harmonickým útvarem — jest přece toliko obecně nebezpečnou, svrchovaně nešťastně založenou šelmou. Nebo snad nalézáš harmonii v lese a poli? Ano — snad harmonii mrvy! Ale i bylinné nám skytá taktéž brutální podívané boje — jako vše jiné, co poznáváme na této zeměkouli.“

„Vždyť mi kazíš chuť!“ zvolal kapitán rozmrzele.

Než rychle zas nabyl svého dobrého rozmaru, když přinesena muréna s holandskou omáčkou.

Staroch dal donéstí červeného vína a pravil smutně: „Toto staré dobré víno také má v sobě tolik kazitelů harmonie, že lehkomyslníka, jenž chce věřiti v harmonii země, dlužno míti za prázdného tlachala, který každou příští minutu zapomíná, co se dělo v předešlé. Vím: chtěl jsi toliko žertovatí mluvě o harmonii zemské.“

„Jistotně slovo ‚tlachal‘“, odvětil kapitán, „ani za mák se na mne nevztahuje, vždyť mlčím přece dost — jako všichni staří námořníci — obzvláště když jím rybu.“

A mlčky pojídali murénu madüe a nezůstavili než kosti — a z hlavy něco.

„Ragoût!“ zašepotal stařec.

Avšak nesnědli než velice málo, když donesen kachní ragoût na vlnitých, irisujících miskách ze skla.

„Nádobí!“ zašeptal staroch, a služebníci donesli nyní racčí vejce a ústřicovou omáčku na tolika jemně ztvárněných miskách z porcelánu, že kapitán více se podívoval ornamentice, než krmím na nich — ačkoli několik lžic ústřicové omáčky opět podráždilo laskominy.

Račí pudding donesen v nádobí kameninovém — a kamenina kontrastovala velice jemně s bělostným ubrusem a bělostnými ubrousky.

„Toť blahodárná disharmonie!“ poznamenal kapitán.

„Kontrasty mají velice často účin harmonický!“ vece staroch pomalu a s úsměvem.

A potom došlo na vodu k mytí v úchvatných nádobách Tiffanyho.

A potom oba popili koňaku, zapálili si doutníky a sešli do kuchyně.

„Toť obzvláštní konec snídaně!“ děl kapitán, když byli dole.

V tom se vyřítíl jeden kuchař, klekl na kolena před starým Lorenzem a políbil mu nohy.

Kapitán se ulekl; tento způsob uctění mu nebyl sympatickým.

„Divíš se“, děl starý, jemuž nevyslovené myšlenky a pocity jeho přátel velmi začasť beze všeho se stávaly zřetelnými, „ale jen jsi měl viděti, kterak mne uctívali malíři a sochařové, které před lety jsem zaměstnával. Nelíbali mi nohou, a přece bys byl tehdy míval více příčiny k údivu. Kterak byla uctívána moje kuchyně, o tom se ti asi vyjasní, pakli zde se rozhlédneš.“

Veliké stěny kuchyně byly pokryty freskami a soulpturami — a všecka ta výtvarná zdoba toliko velebila radosti jazyka a žaludku.

„Vychvalovali nitro člověkovu!“ vece starý Lorenz.

Zde v kuchyni umělci směli se vybouřiti ze svých rozmarův a choutek, jak se jim chtělo. A tak povstala změř kulinárně uměleckých capriccios, v nichž vězelo

tolik veselosti, chuti a rozmarnosti, že kapitán ihned jako by vycífoval, kterak se vytvořilo uctívání, kterého tehdá mezi umělci požíval starý jeho přítel.

Na největší stěně namalován veliký obraz bitevní; červení humři utkali se dobrodružnými stroji válečnými s vojem udatných zajícův a koroptví. A rám k tomu tvořil ornament z jazykův se šázenými vejci.

V jednom rohu také byl obraz, na němž vepři v bílých úborech kuchařských nakrajovali a rozparovali nahé lidi; avšak lidé přes tuto proceduru klidně si žili dále a dívali se na to s hlubokou uctivostí a se slzami dojetí, ani sebou neškubnouce.

„To byla také zloba“, poznamenal na to staroch, a potom vyložil svému příteli několik plastických prací, které měly zobrazovati oslavu složitých paštik.

Na jedné stěně malíři sami se namalovali — v boji s okřídlenými polypy.

„Tohle byla také zloba!“ poznamenal zase starý a potom vsunul opět svoji paži pod paži přítelovu a pekařstvím, kde kuchařové vesměs s tvářemi na dlážkách tvořili špalír, prošel s ním do místností svrchních.

Kapitánu ledově přeběhl mráz po zádech, když viděl špalír, ale neřekl ničeho.

Nahoře oba vešli do pokoje s kulečníkem, jehož kapitán ještě neznal.

Barvy tří koulí kulečnickových byly světle modrá, tmavě modrá a hnědá — sukno kulečnicku bylo ohnivě rudé.

A staroch rozmlouval za hry opět o velikém trojzvuku, který má býti vytvořen mezi Vzduchem, Mořem a Zemí.

A za těchto řečí zněly tři koule kulečnickové vždy a vždy spolu souladně; staroch každou udělal, takže kapitánu nezbylo, než dívat se.

„Paklis jen dva díly trojice kůry zemské“, pravil staroch za hry, „harmonicky spojil — třetí díl snadno se přidá — jako zde ty tři koule. Vždy nejprv dvě — potom třetí skoro sama se přidá. Pročež Moře a Země musí býti spojeny.“

„Tomu beze všeho rozumím!“ poznamenal kapitán rozmarně.

Pokoj s kulečnickem zároveň byl částí knihovny; při stěnách stály knihy v dlouhých řadách; v jizbách vedle bylo ještě více knih.

Zatím co starý pokojně dělal kouli za koulí, kapitán si prohlížel knihy a chtěl vědět, podle které zásady knihy jsou sbírány.

Aniž se dal vyrušiti ze hry, starý odpověděl:

„To jsou knihy, které náležejí do tak zvané vědy náboženské. Je to veskrz náboženská knihovna. Ale knihy náležejí všem náboženstvím zeměkoule. Nej-

větší část se zabývá Východem. Ale nalezneš i úvahy o náboženských systémech starých Mexikánův a ostrovanů z Moře Jižního, Eskymákův a Botokudů — a rozumí se všechno, co jest psáno obecně. Knihovna povstala ponenáhlu za množství let. Mnoho drahocenného jest v tom. Věř mi: moje názory náboženské jen tak docela nevisí v povětrí. Věda jest na to, aby nám rozšířila říši možností, by naší obraznosti se dostávalo nových a nových křídel. Mimo to jsem ctitelem starodávna. Moje náboženské názory naprosto jsou zakouřeny v náboženských názorech předešlých dob. Již v mém nejranějším mládí veliké, mnohostranné pohanství mi se jevilo velice uctívání hodným. Byl jsem obzvláště ctitelem císaře Juliana, jemuž křesťanství bylo příliš naupřímo. Julian se neopovažoval jen tak beze všeho se blížit svrchovanému božstvu. Potřeboval více bohův — a netoliko k účelům zprostředkovacím. Mně se vede právě tak. Monotheistické a pantheistické příliš honem kostnatí.“

„Hm!“ vece na to kapitán po chvíli, „zдалis pak se také někdy blíže zaměstnával vědami přírodními?“

„Vážím si“, odpověděl staroch ustavičně dále hraje, „vlastně ze srdce málo věd přírodních — ale i ony jsou s to — jako všechny vědy — aby rozšířily říši možností — a mohou, vezmeme-li je správně, dáti naši

obraznosti nová křídla. Ale s přírodními vědami, jejichž okresek přece je tolik omezen, nesmí se mnoho vyváděti.“

„Proč pak ne?“ dal v odpověď kapitán, „jest přece ono, co poznáváme n. př. mikroskopem, tak nové a rozmanité. Věříš také, že v krůpěji vody jsou živi bohové? To by přece nebylo tak nemožno při tvém názírání na svět.“

Staroch na okamžik poustal v kulečnickové hře a všecek udiven se podíval na svého přítele.

„Karle,“ zvolal potom směje se, „jak se na tohle dostáváš? Chceš asi míti náboženství miniaturní — na nošení v kapse u vesty. Není sporu, i vodní krůpěj může míti nesčetné bohy — ale do těch nám přece nic není — ti jsou nám přece tak dalecí jako bohové, kteří za mléčnou drahou strmí do nekonečna — zcela a úplně za prahem našeho cítění — jakož jest nekonečný světový prostor, vzat jako celek. Ale tvá poznámka naprosto nemá jen cenu žertovnou. Svět je tolik veliký, že všecko pomyslitelné má místo. Ach ba! Jen že krab z kůry zemské valně z toho nemá; věc má toliko cenu obraznostní, kteráž ovšem by neměla býti zlehčována.“

A staroch dále hrál a stáhl ústa, že se nevědělo, chtěl-li říci něco sladkého nebo něco kyselého.

„Hm!“ děl zase kapitán, který teď pozorněji dbal hry, „zдалis někdy na to myslil, abys vyšel na veřejnost se svým založením náboženství?“

„Tohoto červa“, odtušil tiše starý, „dej si vzítí. Co jsem konal a myslil, konal a myslil jsem pro sebe. Založení náboženstva vždycky jest věcí lidu, a nikoli věci jednotlivcovou. Jednotlivec si žádá něčeho jasného, a lid si žádá něčeho zmateného. Náboženstva, která tu jsou, dostačují proto pro lid. Apartní jedinec právě chodí po svých vlastních cestách. Bylo by velice směšno, tvořiti nějaké náboženství pro apartní jedince. To by nezbývalo, nežli hned zkonstruovati několik tuctů systémův — pro každou schopnost chápací a citovou zvláštní systém.“

„Ale ty hraješ velikolepě!“ zvolal kapitán odváděje řeč — „ještě jsi nevynechal ani jedné koule. Nerozumím ovšem, kterak toto kulečnickové klapání chceš uvéstí v soulad s hudebním trojzvukem — ale — rci mi jenom jedno, než na to zapomenou: proč byl zlobou obraz v kuchyni, na němž lidé jsou zabíjeni vepří?“

„Mluvil jsem malířům“, vece na to stařec příkře, „o náboženském významu lidojedství. A špatně mi bylo rozuměno. Kdy by mi nebylo bývalo špatně rozuměno? Pohleď, vše, co zde můžeš tak viděti, přece není než výsledkem mnoha nedorozumění. Moji chrámové přece měli povstati tak zcela jiní. V jizbě ved-

lepší najdeš dlouhé příhrady s kresbami, z kterých uvidíš, kterak velikolepým jsem všecko chtěl mít. Nyní je zde všecko „torsem“. Či život není torsem? Každé náboženství je torsem. Nic se nedostává tak na světlo, jak bylo v záměrech. Konečně možno věriti, že na zemi všecko má zůstatí torsem. Toť nejhroznější zlozvuk na zemi. Na jiných hvězdách to jest možná lepší. Tam pohyblivost organismův jest snad větší!“

„Škoda“, poznamenal kapitán, „že jsem tehdy, když malíři a sochařové u tebe bydlili, také nebyl u tebe. Tomu jest již nějakých dvacet let, že ano?“

„Osmnáct let“, odvětil staroch, „jest tomu, co umělci se odstěhovali. Mnoho služebníkův od té pomřelo; které teď vidíš, tvoří též pouhé torso někdejšího služebnictva. Ale — jen se podívej v jizbě vedle na moje plány majákův — leží na velikém, kulatém stole. Chci se přece podívatí zda můj kutr jest v pořádku. Je-li tobě po chuti, potom se po modrém moři trochu projedeme.“

A staroch odložil queue a vyšel.

A kapitán si prohlížel plány majákův.

A potom kutrem vyjeli na moře.

Byl nádherný den — všecko hluboce modré.

A svěží větřík vanul do hnědých plachet kutru, že vody pěníce se vysoko vystříkovaly.

A zatím co oba vyhlíželi na modré moře a pozorovali zpěněné vlny, staroch ustavičně dále hovořil o zplození harmonie na povrchu zemském; nebyl již s to spustiti se svého thematicu.

A kapitán měl pocit, že staroch něco důležitého mu zamlčuje, a poznamenal jednou velice spěšně:

„Milý Jene, rád uvěřím, že jednotlivcemnoho může přispěti ke sharmonisování země — cítí-li v sobě více harmonie — než jiní lidé. Ale přece nemůžeme nic nad svůj vliv na lidi; nemůžeme přece uvéstí v souzvuk vodu, vzduch a zemi. To přece jde příliš daleko, milý Jene.“

„To tak říkáš!“ odpověděl starý.

„Ano, to tak říkám“, vece na to kapitán, „ale ty míříš někam jinam. Zamlčuješ mi něco. Mluvíš pořád o svých třech božstvech a já nevím, kam svými slovy míříš. Zajisté si mohu mysliti pomalé, znenáhlé sharmonisování země. Na to však dovedeme přispěti jen pramálo. Přece můžeme nejvýše přivéstí lidi v jakýsi souhlas. To již nám bude obstojně za těžko. Ale ty mluvíš tak, jako bys mohl přetvořiti veškeru zemi.“

„Věřím“, replikoval tuto stařec velmi pomalu, „v pomalá vyvíjení toliko s velikou opatrností. Zajisté máme na zemi nevýslovně mnohé věci, které uzrávají velmi pomalu. Že by však tato pomalost byla pravidlem, s tím přece jen bych se přel. Máme nevýslovně mnohé

věci, které bleskem proměňují svoji povahu. Vzpomeň na sopky, na zrod nových idejí, na proměnu lidských poměrů stykových a společenských — a na bití hromů — a na smrt — a na dynamit a na veliké orkány. A tak věřím o mnoho více v zázraky — než v nenáhlá vyvíjení. Věřím v zázraky, poněvadž jsem náboženský člověk.“

„A co“, zeptal se kapitán vzrušen, „tedy mi zamlčuješ?“

„To“, odvětil stařec mírně, „zítra ti povím. Slibuji ti to.“

A nyní se odmlčeli a dívali se ven do modrého šumícího moře.

Rackové v hejnech přeletovali — též divoké kachny.

A kutr se kolébal v elegantních křivkách širým světem vodním — často se dal po větru — a často proti větru.

Pět tmavohnědých dehtovaných plachet měl kutr vytaženo.

A nebe bylo tolik bez obláčku.

A slunko bylo tolik teplé.

A vlny zněly kolem kutru v pleskajících, znějících, kloktavých zvucích.

A starý Lorenz myslil na mořského hada a díval se při tom bez ustání do tmavě modrých, dmoucích se a sklesajících houpavých vln mořských.

ZAMLČENÉ

„Řekl jsem mu“, děl staroch druhý den ráno, „že mu to povím. A co jsem slíbil, tomu jest mi dostáti.“

A po těchto slovech vystupoval mlčky po mnoha stupních schodiště ke svému chrámu Země; opíral se při tom o svoji dlouhou svítilnu na tyči, která vyhlížela jako thyrsus — drobná koule s lampou nahoře byla z mléčného skla, od něhož se odrážela růžová poupátka ze skla rubínového. Světlo zelená stuha z hedvábu se kolébala pod koulí.

Když stařec dospěl nahoru do veliké sínice svého chrámu Země, kapitán již mu vycházel živě vstříc a pozdravil jej.

„Dobré jitro, Jene!“ volal směje se, „použil jsem zdvihadla a všecko jsem si zde již prohlédl.“

„Karle, ty máš asi tuze naspěch!“ pravil Jan a zahelal maličko; vylézání do schodů vždycky jej velice namáhalo.

Chrám Země byl postaven nahoře na konci druhého výběžku údolí — proti chrámu Vzduchu.

Kdo z chrámu Nitra se díval na moře, mohl na pravém boku údoliny viděti, kterak ční chrám Země, a na levém chrám Vzduchu; oba chrámy stály zde zevně bíly a skromny jako nepravidelné hromady kupolí a krychlí; několik vysokých pravoúhlých věží mezi tím podobalo se téměř komínům továrním.

Zatím co chrám Vzduchu se otevíral na moře ve volných, přečnívajících ochozech, chrám Země toliko měl okénka, která působila jako střílny, a ni jediného balkonu.

Starý Lorenz stál se svým přítelem v kulaté sínici chrámu Země, která zelenavým světlem kupolovým toliko v tlumených tónech byla osvětlována.

Viselo více než tucet lvích koží s vycpanými hlavami nahoře na zdi — jako kdyby lezly vzhůru. A dole na zdi visely kostry zvířecí i lidské — ale jejich kostění údové vesměs se jevíli zvykykání. Podlahu pokrýval jediný veliký koberec kožešinový, v němž nesčetné kožešiny zvířecí byly slátány v pestré vzory ošklebové. Kupole z nazelenalých skel pro pravidelné pruhování podélné i příční se podobala veliké krinolině.

„Chtěl jsem ti povědět, co jsem ti zamlčel!“ děl pomalu starý Jan se svým thyrsem, kteréhož pozdvihl.

A vešli malými dveřmi do čtverhranné síně zrcadlové.

Zde byla tma tmoucí; ale stěny, podlaha a strop se skládaly ze skla zrcadlového a matouce tisíckrátě odrazely lampu a oba přátele; strašidelně působily nesčetné žhoucí růže z rubínového skla s kolébajícími se světle zelenými stuhami ve všech těch zrcadlech — nahoře, dole i po bocích.

A šli mlčíce do další síně zrcadlové a potom do třetí, kteráž pramálo dostávala denního světla shora a ukazovala barevná zrcadla — nachová a modrá.

V následujících síních zrcadlových bylo také použito zrcadel vypuklých a vydutých — jedna síň se skládala jen z takových — v smaragdově zelené a citronově žluté barvě.

Nějakého nábytku nebo náradí ve všech těchto síních nebylo — také ne obrazů — ba aniž ornamentů.

Na místě dveří všude zavěšeny jednobarvé hedvábné portiéry.

„V tolika zrcadlech jakživ ještě jsem se neshlížel!“ zvolal Karel Schwarz zvučně, že jeho hlas se rozléhal.

A hleděl všude v téměř nekonečné hlubiny zrcadlové — a přejíždělo jej mrazení.

„Útulnou tu perspektivní říši právě nezovu!“ doložil po chvíli.

„Útulnost není také všude místna!“ děl Jan Lorenz drsně a rozevřel při tom velice širokou portieru opatrně za provaz na obě strany, jako oponu v divadle.

A nyní vešli oba přátelé do veliké, hnědé dvorany zrcadlové.

A před protější polooblou zrcadlovou stěnou stála v nadživotní velikosti socha muže v široké, zelené bluze z lodenu ve vysokých, těžkých botách rybáckých.

Socha byla polychromickou prací z rozmanitých kovův a romanitých kamenův.

Dvě kulatá okénka z neprůhledných bílých tabulek osvětlovala hlavu s prava i s leva.

„Jeňe, to jsi ty!“ zvolal udiven Karel Schwarz.

„To jsem já“, odpověděl tvrdě stařec, „tak jsem vyhlížel před osmnácti lety, a tak vyhlížím ještě dnes. Toliko velikých bot již nenosím. Víš-li nyní, proč v tomto chrámu Země stojí socha starého Lorenze — samotinka? Toliko se stýká se svými obrazy v zrcadlech — a někdy spatří originál.“

Kapitán vzhlédl na kamennou tvář starochovu a pokývl a potřásl potom zase hlavou a děl potom:

„To tedy jsi mi zamlčel.“

„Že to zde stojí“, odpověděl starý Lorenz, „mimo tebe a mne neví živá duše. Lidé, kteří to sem vnesli, neviděli sochy. A sochařové, kteří dělali sochu, neviděli těchto prostor. Jest tobě nyní vše jasno?“

V kamenné tváři žhnuli teď zrakové jako topasy.

„Chceš mluvit!“ děl kapitán potichu.

„Ano“, odvětil stařec, „tak chci: totof jest můj chrám Země! A stojím sám a sám v tomto chrámu Země! A veškery stěny, stropy a podlahy vždy a vždy jen mi odrážejí můj obraz. Nevíš ještě, co tím chci pověděti? Viz jen, kterak kladu pravou ruku na velikou zeměkouli.“

Nyní teprve kapitán zpozoroval polychromní zeměkouli vedle sochy; s počátku dolní část nebyla hned k rozeznání.

„Zde stojím“, pokračoval stařec, „jako veliký duch, který chce upokojiti zemi. Chci přece zploditi harmonii země. Chci přece býti vykupitelem země. Chci přece býti největším mesiášem, který zázrakem chce zemi se všemi jejími bohy přetvořiti v harmonickou bytost jednotnou.“

Kapitán svěsil hlavu a pohlédl bezděky plaše na bok a viděl vedle sebe v hnědém zrcadlovém skle několikráte vlastní svůj obraz a obraz svého přítele chvíti se a kolísati jako stíny duchů.

„Nikoli nadarmo“, zvolal stařec hněvně se chvějícím hlasem, „jsem nejduchaplnější a nejhlubšího srdce člověk, který může býti. Věřím, že mám nadzemské síly v sobě. Za to však mám svoje poslání. A věřím ve svoje poslání. Čím Mořský Had jest pro moře, Johannes Lorenz jest pro Zemi. A proto jest mi sejíti se s Hadem Mořským. My oba velikým zázrakem smíříme spolu moře a zemi, a bůh Vzduchu sám sebou potom se s námi spojí — a jeho zpěvové víchru potom nebudou již pustošiti. A potom i nitro země se změní. Tomu věřím. A proto, Karle, měl jsi slyšeti, co lidé po světě říkají o mořském hadu. Věřím v zázraky. Já jsem Země! Já! Já! A nikdo mi neodejme mojí víry — mojí víry v sebe.“

A starý Lorenz klesl před svou sochou na kolena a dotekl se čelem zrcadlící podlahy.

Kapitánu vzrušením vyhrkly slzy z očí, i plakal — hlasitě vzlykaje.

„Jene, vstaň!“ prosil úpěnlivě.

A řekl toto třikráte.

„Půjďme ven!“ řekl potom.

A pomohl vstáti svému starému příteli a bral se pomalu se svým starým přítelem zrcadlovými síněmi zpět do sínice.

Kapitán nesl lucernu na tyči; té staroch nebyl vzal s sebou do svého svatostanu.

A potom síníci vyšli nahoře ven — na svěží jitřní vzduch.

Povoz, v němž zapřaženi světle hnědí koně, stál venku přede dveřmi.

A slova neřeknuvše, oba přátelé vlezli do vozu a jeli vysoko, vysoko mimo obilná pole do vysočiny; jízdná cesta byla dobře štětována a držela se stále tak blízko pobřeží, že moře ani na okamžik nesešlo s dohledu.

Služebník, jenž seděl vedle kočího, se neobrátil; věděl, že staroch téměř pravidelně si vyjížděl, byv ve svém chrámu Země.

Dlouho jeli nahoře po hřebenu hory a nepromluvíli slova; modré moře se prostíralo, širé a veliké v hlubině — na vzdáleném obzoru jel parník na sever.

Před osamělou hospodou vůz zastavil.

A v cizineckém pokoji oba přátelé pili hradecké pivo a jedli smažená vejce s pažitkou a studenou husí pečení k tomu.

A starý Lorenz hovořil dále, jako kdyby nic se bylo nepříhodilo.

„Kůra zemská skytá ve svých organismech obrazu věčného boje. A není při nejlepším vůli dobře možno tvrditi, že život, který známe na kůře zemské, jest harmonický. Všude nalézáme pronikavé nesoulady — bez těch ani hodinka neprojde. Zvířata se požirají, a

člověk je nejhorší zvíře. Lidé dokonce se utkávají spolu v nejkrásnějších bitvách; vojenský stav požívá dokonce nejvyšších poct mezi lidmi. A věčný zápas o bytí mimo vojenský stav je tolik pln odporné sprostoty, že každý slušný člověk prchá od sprostoty lidské — jako od moru. A věčné nemoci a věčná umírání všech organismův — není to tak nepříjemno, že se cítí hnus? Není vlastně povinností stydět se, že nejsme než člověkem? Věř mi, Karle, za dlouhá léta jsem uslyšel tolik křičících dissonancí, že nyní opravdu toužím po znějících akordech. Nenávidím lidí. Nenávidím zvířat. Nenávidím všeho, co ve vzduchu, ve vodě a na zemi jest živo jako tak zvaný organism. Krásný organism! Nejraději by člověk mluvil o tom po latinsky. Věř mi, Karle, v tomto pozemském životě každé zvíře — člověk v řadě prvé — posléze se stává šelmou. Častokráte jsem po tom toužil, sekerou se pustiti do všech těch bestií a do všeho ostatního. Zda to není tolik směšno, že jest nám každý den jisti a píti? Zdali sexuelno není tolik nejapným? Stydět se vlastně jest nám, že dávno jsme neučinili konce svému životu. Kdokoliv tento život klidně a vesele a pohodlně snáší, není hoden ani příšlápnutí. Nechci se ani na člověka podívat — vždyť má každý lejno v těle — po celý svůj dlouhý život. A nyní pomni moderních bitev s moderními vojáky — zdaliž tu necítíš nutkání dávi-

vého? Možno se nepopléstli na rozumu, pomyslí-li se na to, že pořád ještě jsou lidé, kteří s nadšením jdou do války? Ach anol Ale ne — tyto krvavé smrduté mrtvoly — ony jsou ještě odpornější než výkaly. Kdo nemá ještě dost tohoto života — zajisté ještě pořádně ho neshlédl a neočichal. Všechn život na této kůře zemské jest jediným velikým, směšným prasáctvím. A tomu, kdo takový zahovněný život prohlašuje snesitelným — tomu mělo by se ihned sekerou prasknouti do obličeje.“

Stařec povstal; třásl se-zlostí.

Kapitán viděl, jak perly v jeho sklenici s pivem pomalu vystupovaly, a pravil pokojně:

„Sedni si opět, Jene! A nerozčiluj se tolik; vždyť to nemá účelu.“

A starý si sedl a potíchu hovořil dále:

„A všecko to neštěstí, které zplozují vichřice a zemětřesení! A všechny ty bolesti a nedostatky, jež jest nám všude viděti a spolu cítiti! Naše hvězda Země zajisté žije ve strašlivém vnitřním rozporu. Řezavá bolest prochází naším tělesem světovým. Bohové země nemohou se snéstí. A v našem bídném životě tento vnitřní rozpor země všude se zrcadlí. A to jen zázrakem se může změnití. Zatím všecko stále ještě zůstane při starém. Jest to tak. Lidé v té chvíli ani vůbec nemohou podstatně se státi jinými — než jsou. Dra-

vec přece vždy zůstane dravcem — krmí-li se zeleninou, pojde. Dissonance zůstávají. Zde toliko zázrak může pomoci. A mně jest vydati můj život, abych zplodil harmonii země. Kůra zemská bude míti účinek na nitro země. Nevíš-li, že tento motiv vykupitelský šumně jde všemi náboženstvy zeměkoule?“

Staroch klepal nožem do své sklenice ustavičně a vždy silněji — až se svalila a rozbila.

I smál se kapitán.

Ale staroch nestáhl ni rysu.

„Mám za to“, vece, zatím co hospodská odnášela střepy, „že korýš, kterého zoveme paterem dílů světa, jest s to všecek soustředěn se dáti v drobném organismu!“

„Není to snad“, otázal se kapitán, „také více organismův?“

„Nikoli“, odpověděl stařec živě, „není vůbec myslitelné, že více organismův by mohlo dospěti tak daleko, aby sehrály od začátku až do konce úlohu mesiášskou — na to věc jest příliš těžká. Dostí, pakli jeden organism tak daleko se dostane. Jest to opravdu dost. Dalo by se mimo to ještě konstatovati více marných pokusů. Těch jest však také opravdu dost.“

A nyní popíjeli oba přátelé a kouřili a upřeně patřili dolů do modrého moře.

„Věříš“, děl po chvíli kapitán Schwarz, „v zázraky a věříš, že jsi vyvolen, abys jako hlavní činitel byl účasten zázraku největšího. Nelze tobě obšírněji mi vysvětliti, jak asi tu věc si myslíš? Netřeba ti než naznačovati — mám rychlé chápání. Udělá ti možná dobře, pakli jednou od srdce a bez okolků si ulevíš. Rád mlče poslouchám, nevskočím ti do řeči.“

„Tedy pojďme dolů na břeh“, odvětil starý. Můžeme pěšky podle břehu domů. Tak za chůze raději hovořím.“

I poslali vůz nazpět prázdný a sešli na pobřeží.

Moře bylo všecko tmavě modré a ni mráčku na modrém nebi.

Vítr vál se země, takže vlny tichounce jen pleskotaly, a jen občas bylo viděti několik překlopujících se vln pěnných.

Slunce stálo vysoko, nebylo však tuze teplo vedle znějících, tleskajících vln; také nebylo potřebí hovořiti příliš nahlas — jako jindy — když vlny se dmou vysoko.

„Milý Jene“, děl zde Karel, „snad jest tento život, který zde na povrchu zemském máme před sebou, přec docela jiný, nežli se nám jeví. Vždyť nemáme, jak jsme si to přece tak často chystali ve svém mládí, před sebou světa skutečného. Umírání tedy by mohlo býti něčím jiným, a vůbec ničím bolestným; něčím

skutečným přec není ani umírání. A tudíž by to, co nám se jeví lejnem a umrlinou, mohlo býti něčím jiným. Skutečným umíráním umírání organismův není přec ani pro materialistu — vždyť země zůstává — vždyť zůstávají tři tvoji bohové — vzduch, země a voda — ti přece neumírají. A tak tvoje lkavá píseň by snad mohla býti poněkud bezdůvodna. Jest přece snad možno, že všecko by mohlo míti nějaký smysl. Pozoruji, že tvoje filosofická rokování nejsou vedena onou opatrností, které jsem se dříve na tobě podívoval.“

Starý hvízdal starou zádumčivou píseň, a lehké oznívání vln s písní dobře souznívalo.

„Kdyby citův nebylo“, řekl potom starý Lorenz měkce, „potom by přec bylo dobře se vším. Ale — jako jsou poznání rozumová, jsou také poznání citová. A obzvláštní a zajímavé jest, že oboje vlastně vůbec se nepotírají. Naše poznání rozumová jsou taká, že vlastně vše nechávají otevřeno. A ty se u toho zastavuješ a jsi spokojen, že vše — zhola vše — jest otevřeno — že všecko jest možno. Ano — jest zajisté možno, že toliko jsme vyvedeni aprilem — že odporné toliko znamená komedii, a bolestné konečně rozkoš. Byl by to povážlivý žert — ale možné je všecko — zajisté. Já však jsem za léta došel dále — jak jsi asi uviděl. A tak ti nemohu přisvědčiti, ač tvoje obavy vůči mým poznatkům citovým neshledávám než při-

rozenými; bohové přece vesměs mohou býti plni humoru. Oh! Ano! Ale já vím a cítím, že bohové mezi sebou žijí ve sváru, a cítím zápas velikých bohův, kteří přebývají v zemi a na zemi. A pocívuji bolest a hnus vůbec jako bolest a hnus. A pakli pravíš, že se mohu klamati — nepraví mi to zhola ničeho — neboť právě cítím — co právě cítím. Hádati se o to nelze, to mi přiznáš. Ale chtěl jsi věděti, kterak si myslím zázrak, jímž má býti zplozena harmonie země. Toto, pokud to jde, chci se pokusiti, abych ti učinil zřetelným. Ale nesmíš opět vystrčiti negujícího, neplodného skeptika. Ten ničemu nepomůže, aniž prospěje pomalému, nebo rapidnímu vývoji. Vůbec — myslíš, že my všichni známe již síly, v zemi působící?“

„Nikoli, toho nemyslím!“ vece na to kapitán.

„Vidíš!“ děl pak starý Lorenz žule se, „byli bychom tedy velicí bloudové, kdybychom síly, které dosud jsme na zemi poznali, chtěli považovati za nejdůležitější. Že se nedostáváme do vnitra země, jistotně má svůj velice dobrý důvod a že krajiny na obou točnách země nám zůstávají nepřístupnými, jistotně má taktéž svůj dobrý důvod. Možná, že sedí právě na obou točnách obzvláštní orgány země se zcela obzvláštními silami, které třebaš velice jsou nad magnetismem a nad elektřinou. Že nitro země ještě v sobě chová síly zcela neznámé, to přece i ctiteli vědy

lidské záhy bude samozřejmým předpokladem. Já vlastně nejsem nepřitelem lidských věd, dívá-li se na ně svobodnějším očima. Lidské vědy nevodí nás do podstatná věcí, ukazují nám však nové a nové dveře, které jsou otevřeny — dokořán otevřeny — našim myšlenkám. Podobné jsem tobě řekl již včera.“

„Prosím, nevzdaluj se“, poznamenal kapitán stana, „příliš od toho, co jsi chtěl povědět. Měl jsem uslyšet něco o posledních zázracích, které mohou naši zemi učiniti harmonickou. Rád bych nabyl aspoň přibližného ponětí, abych tě mohl sledovati.“

Brali se dále po břehu, povrch moře pleskotal mezi škebličkami, několik racků přelétlo a břeh se stával kamenitým, ale při samé vodě zcela pohodlně se šlo.

Starý Lorenz pokračoval:

„Milý Karle, tys poněkud netrpěliv. Vždyť to náleží k tematů. Nemohu se učiniti srozumitelným, pakli nezasáhnu dále zpět a nepromluví-li ze základů. Skoro třicet let jsme nebyli spolu. A věřím, že nemnoho pochopíme ze svého pozemského života, chceme-li vše stěsnati do jasných slov. Nový svět citův nedá se tak jednoduše pro jiné učiniti plausibilním. Toliko ti mohu prohlásiti, že jsem předlouhá léta měl pocit, že jest mi bráti účast na všemožných vývojových pochodech hvězdy Země, aniž bych toho chtěl. A krátce ne-

dá se to říci. Krátce veliká věc vůbec nedá se odbyti. Toliko ponenáhlu vše veliké může dostati pevné linie.“

„Ale při tom zázraku mořský had hraje nejdůležitější úlohu, že?“

Takto se otázal kapitán.

Staroch na to přitakal a po hodné chvíli takto děl dále:

„Ano! mořský had právě podle mého přesvědčení jest nitru země nejbliže. Mořský had nezbytně zná tvář země — na dně mořském tvář jest místy nezahalená. A já ti pravím: věřím v sejítí dvou organismův — v hlubině moře — neb někde jinde — než o tom později! Nejprve dlužno, abych ti přece vypověděl, kterak já — kterak já, Joannes Laurentius — cítím nitro země — jak se mi zjevilo — ve mnoha vidinách — za dne i za noci — v dlouhých letech.“

„Hm!“ děl kapitán, „jenom neztrať niti. Potom tedy promluvíš o sejítí dvou organismův.“

„Ano!“ děl potichu starý, „o mém sejítí s hadem mořským. Mořský had a starý Lorenz právě mi se jeví nejdůležitějšími organismy země. Ale chtěl jsem ti nejprve vyprávěti o nitru země. To jsou ovšem toliko poznání citová — to jest: poznání lidskými nebo pozemskými orgány, pro která dosavad nemáme raženo slov precisnějších.“

„Mluv jen“, živě děl kapitán, „nejprv o nitru země — a pokud možno rovnou se do toho pusť. Mám rychlé chápání. Netřeba ti vkládati slov do zlatých vášek. S těmi se nedostaneme nikam.“

A starý Lorenz se zastavil u samého moře, takže vody omývaly jeho střevíce, a pravil hlasitě, jako mluvě k dalekým duchům vzdušným:

„Ve středu země vztekle se vzpíná bůh Výhně, neboť bůh Kamene se zarývá do jeho údův a chce sám státi v středu. A bůh Etheru k tomu hvízdá a ustavičně prochází středem. Ale tam bůh Etheru nechce zůstat. Ten chce býti všude a nikde. Neuznává nijakého středu. A oba druzí bohové jsou v hněvu, že třetí tak snadno všeho dobývá a všechno promrhává. A oba druzí jsou tehdy čím dál vzrušenější a chtějí míti střed sami pro sebe. A při tom bohu Kamene v dvě se přelamují jeho démantová tykadla. A bohu Výhně vždy a vždycky tuhnou jeho těžcí kovoví údové a nechtějí se dáti řídit. A bůh Etheru ječe hvízdá rozžhaveným zlatem a ztrnulými démanty. A vzrušení velikých hmot božských ustavičně nabývá a šíří se na všechny strany. A nemohou dosíci pokoje. A šíří se bůh Výhně v šubavých snech. A bohu Kamene rostou skleněná křídla. Křídly však bůh Kamene nemůže létat. Nevládne svornost v nitru země.“

Starý Lorenz vysoko vzpial paže a roztáhl prsty daleko od sebe a pravil dále:

„Ti tři bohové jsou tři nepřátelští bratři, kteří náležejí k sobě, než přece nemohou sjednati míru. A tato věčná hra trýznivého zapletení zrcadlí se v třech božích kůry zemské. A toliko zázrak může zploditi veliký akkord. Pakli veliký akkord — onen dosud neslyšený trojzvuk — zazní na krunýři země, tak nitro země dospěje v pokoj. A vrostou do sebe a upokojí se. A již se nebudou drásati svými polypími choboty. Možná, že odlétne náš závoj a odebere se za povětroni sousedství. Zázračný jest život bohů. A mají síly, o kterých nikdo na zemské kůře ničeho netuší. Toliko veliký obrovitý had ví cosi o silách tří velikých bohův, kteří spolu zápolí v nitru země — po nevýslovně dlouhé časy.“

Starý Lorenz stále ještě držel paže vzepiaty. Stál tu před mořem jako starý kněz, který žehná svému lidu.

A potom staroch vysílen spustil svoje paže a obrátil se — a bral se opět dále se svým přítelem — po břehu — pomalu — k svému domu.

Kapitán si dlouho rozmýšlel, zda by asi mohlo míti účel, aby se ještě vracel k mystickému sjití s hadem mořským, ale několikráte potřásl hlavou.

Stařec jako by se byl dohadoval myšlenek svého přítele, a řekl měkce a mile:

„Posledního nechceš vědět, jak pozoruji. Také to ničeho nemá s věcí. Nač bys to chtěl vědět? Toliko ze zvědavosti? Hodina vzejde, kdy uzřím mořského hada. To cítím. A potom se dožiji zázraku. Ale jiný člověk toho spolu nezažije. A tak sotva má smysl, povím-li, co dnes o tomto zázraku myslím. Není to vpravdě nic sexuálního. Ale jest to srůstání a sjednocení. Není to zázrak, který na zemi nemá předher — není bez tradice. Nevýslovně mnohé organismy podobným způsobem již srostly a sjednotily se — aniž za těchto zázraků sexuálně by hrálo větší úlohu. Mysli sobě tisíce špačků, kteří pospolu vzlétají jako mračno — jedna myšlenka je oživuje — jeden mozek — jediná vůle — jsou jediným organismem. Sejde-li se takto mnoho větších, směr udávajících organismův nějaké hvězdy — povstává pokaždé ještě větší, složitější jednota. A z nevýslovně mnoha takto komplikovaných jednotek povstali bohové Nitra i Zevnitra — po nesčetných gigantomachiích! A nyní věc se točí kol toho, aby tyto největší — tyto jako bozi veliké jednotky — se k sobě připojily — se na sebe zpřimykaly — aby potom posléze tvořily jediný celek hvězdný — s nejsložitější strukturou. A potom země bude hvězdou prvé hodnosti. A bude pokoj na zemi.“

Hejna bílých racků létala nad modrým mořem; a jednotliví rackové létali vesměs ve zcela svévolných křivkách.

„Viz“, vece starý, „rackové se vesměs dávají vlastní svou cestou, a přece zůstávají spolu. To jest již docela složitá jednota. Ale co jest to tuhle nahoře? Vždyť tam září — jako zlato. A nyní prší ze zlata cos tekutého — jest to bílé — ne — jest to červené — rudé — jest to krev — krev!“

Staroch se třásl a stanul.

Kapitán uleknut obemknul svého přítele paží a řekl pevně a pokojně:

„Pojď, Jene! Zase to přejde. Všecko přejde. Půjdeme domů. Opři se o mne. Můžeš zamhouřiti oči.“

A starý Lorenz dýchal těžce a opřel se o svého přítele a zamhouřil oči — a šel potom — s očima zamhouřenýma — v náručí svého přítele — dále po břehu — pomalu — a těžce dýchaje.

Kapitán si dal práci a potlačil všechny myšlenky, které mu chtěly přijíti; díval se stále před se nebo vpravo na širé moře a hryzl se do rtů — a vedl svého přítele tak, jako kdyby se bylo ničeho nestalo.

Když právě zahýbali za skálu, na jejímž hrotu byl vzdělán chrám Země, kapitán uviděl též obytný dům s třemi obdélníkovými věžemi — a tehdy staroch opět otevřel své oči — a děl s úsměvem:

„Děkuji ti, Karle, že jsi mne tak přátelsky vedl. Byl jsem poněkud unaven, trochu příliš toho dnes na mne doráželo. Vzduch je tolik pokojný.“

Bylo nyní tak ticho, že moře se prostíralo skoro tak hladko, jako zahradní rybník; jen občas voda zatlaskala o bloudivé balvany, které ležely dále v moři.

Starý Lorenz pravil, když došli domů:

„Rád bych napsal ještě několik listů. Omluv mne na dnešek večer. Jde o záležitosti hospodářské.“

A kapitán vece na to:

„Ba že, já také bych psal listy. Měl bych snad koně na projíždku?“

Staroch přikývl a poručil malému mouřenínu, aby osedlal plesniváka pro kapitána.

A kapitán se odebral do svého pokoje a dal si zavolat velikého mouřenína, který tak často obsluhoval u stolu. Jeho chtěl se kapitán vyptat a dovědět se, zdali starý Lorenz někdy býval churav.

„Nikdy zde nebyl lékař!“ vece mouřenín.

A potom hovořil v tak dojemných slovech o svém pánu, že kapitánu bylo až úzko.

Mouřenín děl na konec, že všichni služebníci s ním mají za to, že starý Lorenz nikdy nemůže onemocněti a nikdy umřít.

Když kapitán byl samotný, dupnul nohou a mručel prudce do svých vousů:

„Karlíku, tos sobě pěknou věc nadrobil. Zde všichni se zdají pomateni — nebo — pakli všichni jsou zdraví, záhy budu já jediným pomatencem v tomto chrámovém zámku. Buď jak buď, na svoji vlastní ochranu — zavolám lékaře — ať je tak neb onak.“

A kapitán odcválal na nejbližší telegrafní stanici a poslal dlouhý telegram sprátcenému s ním lékaři.

Starý Lorenz ležel zatím ve své pisárně na divanu a kouřil svůj čibuk a četl v brožuře, která přišla dopoledne.

Ale potišťený papír hodil záhy na koberec a potom jen kouřil a díval se naupřímo.

A zdálo se starci, jako by něco se kolébalo u protější skříně s knihami.

Staroch vstal a přikročiv ke skříně s knihami, otevřel ji.

„Něco se kolébalo!“ děl potichu.

Potom pomalými kroky přecházel po své jizbě a kouřil při tom svůj čibuk; veliká mračna tabáková záhy naplnila malou místnost.

VIDINY

Osm dnův nyní přešlo a starý Lorenz byl čím dál tišší; jídal toliko jednou za den ve společnosti svého starého přítele z mládí — a při tom hovor byl velice skoupý.

Starý Lorenz se odebíral denně sám a sám do svého chrámu Nitra a zůstával tam vždycky několik hodin.

Nyní opět seděl na červené stoličce z hadův před svým bohem Výhně a přemítal.

A ruce starého muže opět omakávaly jemnou záponskou práci lakovou a těšil se z té hladké židlice.

A zdálo mu se, jako kdyby dole ve hlubině tiše někdo hovořil, i zamhouřil oči a naslouchal.

Apo chvíli, v níž opět bylo ticho, zaslechl lehounce se chvějící hlas — ten pravil docela zřetelně:

„Jsme ukrutní a odpuzujeme, a přece žhneme prudčeji než slunce. Jsme ukrutní, poněvadž se nestaráme o bědné organismy, které žijí na slupce. Zavřeli jsme se jako motýlí kukly a nestaráme se o svět, který žije mimo nás. Necítíme s vámi; máme tolik žhavých citů ve svých nitrech, že na tom, co jest živo mimo nás, nechceme míti podílu. Máme s sebou dosti co činiti, neboť žhneme prudčeji než slunce.“

Co hlas pravil ještě dále, tomu staroch již nerozuměl, otevřel opět oči a upřel je na svého boha Výhně.

Rudí údové boha Výhně jako by se byli protahovali a sebou kymáceli.

A staroch viděl, jak jemné, bílé oblaky dýmové se vznášely ze skleněných trubic.

A oblaky dýmové se měnily v tělesné bytosti — a tyto dýmové postavy se ovijely o sebe jako hadi, a tiskly se a rozplývaly se při tom.

A opět promluvil lehce se chvějící hlas:

„Proč nás vytrhuješ do výše? Vždyť nemůžeme nic tobě prospěti. Nerozumíme si a nic nemáme společného. Obal, který halí vnitřek země, náleží docela jinému světu; obal nemá hloubky a jest proto bytostí závojitou, která vše toliko postírá závojem — proto vědí také organismy této bytosti závojitě tak málo o vnitru. Lehký závoj jest věcí, která vůbec k nám nenáleží. My jsme docela jiní. Jako škebli nerozumí její

lastura, tak nám nerozumí náš závoj. Ale naše výheň se občas prodírá závojem — a vídáte severní záře — a nevíte, co severní záře jsou.“

Hlas se rozplynul a stal se zurčícím větrem.

A staroch nevěděl, má-li oči otevřeny nebo nic.

A pocítil tlak na svých ramenou a uviděl náhle vysoké rudé plameny před svými zraky.

I otrásl se a vyskočil a stál nyní opět před svým bohem Výhně — a ten opět vyhlížel jako jindy.

„Vyšel zde někdo?“

Takto se optal stařec potichu — a podívoval se kovovému zvučení svého hlasu.

„Půjdu za ním!“ dodal — a vydal se dveřmi, které vedly v chrámovou síň boha Zničení.

Krvavě rudé vody opět se řinuly po údech boha Zničení — ale pleskotem vody stařec zaslechl tiché hihlání, jemuž se jal naslouchati.

A v hihlání opět byla slyšitelná zřetelná slova, smějící se hlas dětský šeptal ze stálého hihlání docela zřetelně toto :

„Nohou povaliti můžeme všecko. Myslíš-li, že tvých bohův ušetříme? My jsme smějící se duchové zničení a víme, kterak jest příjemno býti vykoupenu z tohoto života. A proto ničíme všecko; jsme praví vykupitelé. A ty jsi nepravý vykupitel — neboť chceš vykupovati, aniž bys ničil. A to přece nejde. Zničiž přece svoje

obrazy bohův. Tvoje skleněná skulptura jest přece jen hračkou. Nechceš si toho přiznati. Ale my ti to velice rádi přiznáme. Neboť my pevného ani za mák nemilujeme. A ty chceš učiniti všecko pevným. A to se nám nehodí. Cos vymyslel, nesmí přijímati tak pevných tvarů. To ruší. A my ničíme to, co nás ruší.“

Staroch daleko vysunul hlavu a pozorně civěl na svého boha, který měl zobrazovati symbol Zničení.

Vody opět byly korálově jasny — a potom opět se objevily meče a nože a děla — a potom opět rudá výhňová skla visela jako krvavé spousty masa — a tato hra se opakovala v nejrozmanitějších variacích — krvaví duchové často divoce se mračili z toho všeho.

Ale hihlot nechtěl ustati. Pleskotem vody slyšitelně doléhal.

„Mechanism mých strojů jest hoden podivení!“ děl staroch tiše.

I promluvil hluboký hlas za ním:

„Toliko ten, kdo ničí, vykupuje. Harmonie jest dcerou zničení. Zkaz, co ti chce vstoupiti do cesty — a zplodíš harmonii. Jest omylem, chtěl-li bys věřiti, že vykupitelé by směli míti křehké a jemné prsty. Vykupitelům třeba, by byli řezáni ze dřeva tvrdšího.“

Staroch zprudka se obrátil — a uviděl silnou rudou linii kolmo před sebou — a ta se bleskem ohnula a stala se kruhem — a kruh byl menší a menší — a

nakonec byl rudou tečkou — a ta s praskotem dopadla na zem — a zhasla.

Starý Lorenz nebyl lekář přirozenosti; přejel si dlaní několikráte po očích a po čele a opět se ohlédl — a viděl opět všecko na obvyklém místě — a hihlot zdál se doznívati nahoře u veliké dáli.

„Ano — chci pevného!“ řekl potom velmi hlasitě.

A pevnými kroky se ubíral po starých schodech nahoru do chrámu svého boha Kamene.

Ale tam staroch uviděl, že křišťálová skulptura se zdvihá a klesá, a hned se nakláněla na ten, hned na onen bok.

I pojala starého Lorenze závrať.

A klesl na zem a dopadl hlavou na podlahu, takže slyšel naražení hlavou.

Po naražení hlavou záslechl dlouhý, bzučivý ton.

A staroch ležel drahnou dobu na zemi a nebyl schopen hnouti údem.

Když mdloba přešla, pomalu vstával; trvalo velice dlouho, než opět se postavil na nohy.

A potom vrávoraje opět sešel po vyšlapaných schodech a dole dlouhou chodbou, jejíchž stěn se často svými rukama dotýkal, po dlouhé době opět vešel do jizby, v které množství pestrých vodotrysků pleskotalo v ozářených, křišťálových miskách.

Zde čekal mouřenín na svého pána.

Ale mouřenín se ulekl, uzřev svého pána v rámci dveří — tolik bleď vyhlížel staroch — a jeho oči se leskly jako v horečce — ale byl napřímen jako svíce — toliko pravici kladl obezřele na stěnu — jako chtěje se opírat.

„Kdybych“, řekl zastenav, „byl věděl, že jest život tak těžký, že ho nemožno ani unést — byl bych dříve učinil něco jiného — něco jiného.“

Mouřenín vyprávěl, že se dostavil neznámý pán, přítel kapitána.

Starý Lorenz udiveně pohleděl na mouřenína a řekl potom zcela klidně a chladně:

„Rci pánovi, že s nikým nebudu mluvit — a také bych nemohl něco písemného čísti. Obslužte s neobyčejnou uctivostí — ale — dejte cítiti v starém tonu, že jsem zapověděl každé zbytečné slovo.“

Mouřenín se uklonil a vzdálil se; znal tento způsob rozkazu.

Kapitánu záhy bylo nepěkně, když nyní ve společnosti neznámého pána, který ovšem byl lékařem šílených, seděl před nejdrahocennějšími krměmi — služebníci byli infamní — ať při čemkoliv.

Starý Lorenz se za hodinu dokonale zotavil a kouřil nyní tak pokojně na svém divanu svůj čibuk jako jindy — a zdálo se, že ze světa, který jej obklopoval,

ani za mák nevnímá; na nového přítele kapitánova již vůbec nemyslel.

Služebníci po prstech se plížili tu i tam, a kapitán se svým lékařem si lámali hlavy, jak jen starý Lorenz by se dal přivábiti v jejich blízkost. Ale všechny plány se zdály nemožny, poněvadž vždy alespoň pět služebníků něco kutilo v pokoji, ve kterém se zdržovali oba pánové. Těmto se dostávalo na všechny otázky vždy jen stereotypní odpovědi:

„Milostpán nám přikázal, abychom obou pánů nenechali ani na okamžik o samotě.“

Jiným slovům německým služebníci nerozuměli — alespoň tak se stavěli.

To oba pány ponenáhlu přece jen dopálilo, neboť poslušní domestikové nenechali hostů páně Lorenzo-vých ani bez dozoru spáti.

Kapitán však pohnul lékaře, aby tu věc nějaký čas snesl, poněvadž jest se obávatí nejhoršího.

I seděl třetího dne po příchodu lékařově staroch opět ve svém chrámu Touhy a upřeně hleděl na svoje božství Touhy.

Skleněné paže žhoucícího polypa měnily barvy rychlým střídáním a tvořily se stékající vodou ustavičně nové arabesky, jež působily kaleidoskopicky a diváka nezbytně za krátký čas zmátly.

Staroch byl již zvyklý této vodní a jiskrové hře barev, zcela však se přece nedovedl vymaniti matoucím vlivu nevyčerpatelné tvorby v tomto světě arabesk.

A dnes viděl mezi všemi barvami ještě docela jiné věci. Měl pocit, že vidí samé oči duchů ve skleněných trubkách. A oči duchů se dívaly tak hrozivě — jako činice výčitky starci. A měl za to, že rozumí, co mu vyčítaly.

„Praví,“ šeptal zdvihaje ukazováček, „ty, Joanne Laurentie, přespříliš se rozptyluješ. Nedovedeš se soustřediti. A máš se přece soustřediti.“

Vody k tomu pleskotaly — a hrčelo dole v nádržích.

„Jest to“, tiše staroch pokračoval, „jako při díle uměleckém. Povstane toliko, pakli všechny mohutnosti jsou na ně sjednoceny — u veliké ekstasi, kteráž jediná činí nám náš život hodným, aby se žil. Jest mi jíti k bohu Tvorby — ten zná velikou katharsi.“

I šel k bohu Tvorby.

Zde barvy skleněných cev jako hořící brillanty jej bodaly v zrak. A divá, nesouladná hudba vodní ohlušovala jeho uši a tak jej rozčilila, že mu přebíhalo po zádech.

A náhle v koutě jindy tmavém se rozžalo pronikavé zelené světlo — a ze světla se vynořila modrá hlava sovy — a ta promluvila — že to přehlušilo hudbu vod:

„Nezapomeň, že jsi vyhlédnut na veliký, tajemný čin. Najdi všemohoucího Hada mořského — potom vše ti bude zjevno. A s ním ve spolku vykoupíš zemi z jejích nesouladův. Avšak zažiješ bolesti největší — Strašlivého!“

A s hlasným vybuchnutím zmizelo zjevení.

A staroch pocítil bolest v čele — jako by se byl urazil do hlavy.

A ustavičně si tra čelo, vyšel nahoru do malé jizby, kterou zasvětil bohu Bolesti; staroch nevěděl, čeho tam chce, ale hnalo jej tam.

Zde ve výklenku, osvěcovaném olivově zelenými lampami, jako vždy bylo viděti utrýzněnou hlavu medusí — ona jest obklopena pestrými, třpytivými hady ze skla, kteří v bolestných svíjeních se tyčili a vzpínali.

Zde bylo dokona ticho.

Ale stařec uleknut patřil na skleněné hady — z jejich těl odlučovaly se drobné, olivově zelené medusy, a pohybovaly se vzduchem — jako by to byla voda.

„Rozumím,“ mružel starý muž, „jsem ještě pořád tím velikým vykladačem znamení — rozumím řeči duchů — medusy mohou zde žíti ve vzduchu — tím dávají mi na srozuměnou, že Mořský had by také mohl žíti zde v tomto vzduchu. Opravdu! Vždyť sova mi řekla, ať hledám hada. Tedy nezbytno, aby zde byl. Budu ho hledati. Naleznu jej.“

A domakal se ven a vylézal po mnoha temných schodech.

A medusy se vznášely kol něho a osvěcovaly staré, vyšlapané schody z kamene.

A náhle uslyšel slabý praskot nad svojí hlavou.

A zděsil se.

A zpozoroval, že jest ve svém chrámu Svobody.

Zde poletovali velicí, modří motýlové a bzučeli mu kol uší. Chtěl polapiti některé motýle, avšak svižně se mu vyhnuli a ulétli do maleb ve sklená letadla. Malovaná letadla dala se do pohybu — snesla se náhle i s motýly do jizbice — a potom ven dveřmi.

„Chtějí mi ukázati cestu!“ zvolal starý muž, a bral se za letadly — a dostal se k duchům Veselosti.

Zde seděly nesčíslné červené mouchy na podlaze, takže staroch se neodvážil vjíti.

Dálné tóny houslové zazněly a rudé mouchy pak vespole přeletovaly a pohybovaly se shloučeně jako špačci, podle melodie hudby houslové.

Zčista jasna se zatmělo.

A staroch zavrával a bral se dále — do schodů — a se schodů.

A již se nevzpamatoval ve svých prostorech chrámových.

A potom znaven upadl a klesl na měkký koberec — který se vznášel vzhůru a dolů jako ty červené mouchy — podle melodií houslových, které stále se blížily a stále mohutněly.

Dlouho starý Lorenz ležel na koberci, který se zdvihl a snášel, a naslouchal melodiím houslí — zatím co jeho údové tak byli nepohybliví — jako již mu nenáležejíce.

Potom oněměla hudba a staroch ucítil studenou ruku na své hlavě.

A ruka hrůzou rozechvěla jeho veškeré tělo.

Otevřel oči a uzřel před sebou slepého hudece.

Ten pravil potichu — ale důrazně:

„Čeho hledáš? Veliké rozrušení prochází zemí. Mění se něco. Nová doba vzchází. Ale jest mnoho strašlivého, co vidím svýma očima. Pojď dolů. Jsi zajiště chor.“

A slepý zdvihl starého Lorenze a opatrně jej svedl dolů — se všech schodišť — opatrně dál a dále — makaje — ale jistě — posléze dlouhou chodbou — do jizby, v níž pestré vodotrysky pleskotaly v ozářených křišťálových miskách.

Zde opět stál mouřenín a čekal na svého pána. Slepce se vrátil.

„Dojdi“, nedočkavě zahučel staroch na mouřenína, „pro nejvěrnější služebníky, a prohledejte se mnou všechny místnosti. Nezbytné jest něco neznámého v mých chrámech. Jdi honem — čekám tuto.“

A mouřenín přivedl hned dvanáct nejstarších služebníků.

A všichni pak se rozptýlili a prohledávali chrámy — potichouнку se plížíce.

Staroch šel spolu se svým mouřenínem, kterému téměř bylo nositi jeho pána — tolik byl sláb.

A došli také do chrámu Země, v jehož zrcadlových síních nebyl ještě žádný služebník.

Tam staroch vešel sám a samotinký prohledal všechny kouty.

Nakázal mouřenínu, aby čekal v sínici u lidských a zvířecích koster, a jen tehdy vešel do zrcadlových síní, slyšel-li by výkřik.

Mouřenínu ježily se vlasy.

Čekal plné tři hodiny.

A staroch se nevracel a také nekřičel.

I ztropil mouřenín veliký povyk a svolal ostatní služebníky.

Mezitím starý Lorenz prohledal každý kout v síních zrcadlových.

Ale staroch viděl ve všech svých zrcadlech vždy a vždy jen vlastní svůj obraz.

A před svojí sochou klesl na obě kolena a plakal hořce.

„Poslední štěstí“, volal, „toť štěstí vykupitelské! Oh, všecy trýzně chci vytrpěti, které mohou býti — pakli jen toho mi se dostane.“

Tehdy se objevil mouřenín, který slova starochova měl za křik o pomoc.

Mouřenín svedl svého pána opět dolů do stavení obytného a vyprávěl, že služebníci ničeho podezřelého nenalezli.

Staroch dal si donéstí vína a studené pečeně — a jedl a pil s velikou chtivostí.

Ukojiv svůj náramný hlad, zapálil si doutník a otázel se mouřenína, kterýž u něho zůstal:

„Jest přítel kapitánův ještě pořád v mém domě?“

„Ano!“ děl mouřenín.

„Nuže“, řekl staroch tvrdě, „jdi do zbrojnice a vyzbroj veškery služebníky. A potom obsluhujte oba pány ve větším množství, se zbraněmi za pasem. Nikterak pánům neublížíte. Ale nebezpečně vyhlížejtež. Potom cizí pán asi zajisté se rozloučí.“

A stalo se, kterak pán domu pravil.

Lékaři se ihned udělalo tak úzko, že již ani hodinu neostál v blízkosti tohoto ozbrojeného služebnictva.

Kapitán zde zůstal — ale lékař dal si osedlati koně a cválal — provázen pěti ozbrojenými služebníky — naupřímo k nejbližší stanici poštovní.

Tam služebníci zůstavili pana doktora sobě samému, odebravše mu koně.

Dostavníkem pan doktor záhy jel dále — než nezapomněl poslati ke všem čertům starého Lorenze — čehož však nevyřkl nahlas — neboť sami poštovní úředníci nemluvili o starém Lorenzovi než s největší uctivostí.

A plynul opět den za dnem.

A starý Lorenz nyní žil tiše jako slín.

Kapitán žil právě tak tiše a čekal, že jeho starý přítel Lorenz jej zavolá.

Zatím přešlo několik dní bez události.

Té doby staroch se cítil velice slabým a bez sil; žil dnem i nocí v jedné věžní jizbě, jejíž bílé stěny vápenné byly ryhovány obroušenými ornamenty z jantaru — ty tkvěly tak pevně ve vápně jako černý smalt ve stříbře.

Služebníci se plížili jizbami v plstěných střevících bez hlesu jako zloději; a kapitán shledával plíživost v jich bytostech dokona nesnesitelnou; toliko příchyllost k jeho chorému příteli jej zde zdržovala.

Kapitán opět nyní mnoho nechávan o samotě — po odjezdu lékařově služebníci také opět odložili zbraně.

Staroch celé dni se díval na modré moře a jen občas zabroukl nesrozumitelné slovo do svých vousů; jeho vzhled poněkud se zlepšil. Zjitra seděl ve své věžní jizbě obyčejně za svým psacím stolem, jenž se skládal z nesčíslných broušených kamenů, které jako mosaika pestře byly vedle sebe poskládány a stolu škytaly velice pestrého vzhledu.

Moře po ty dni bylo úplně pokojno a nebe, zdálo se, modralo čím dál více.

Nyní však se hnala černá mračna — a do veškerého služebnictva náhle vstoupilo veliké hnutí, neboť mračna věstila vichřici — a za vichřice všem bez výjimky bylo prodlévati nahoře ve chrámu Vzduchu.

Starý Lorenz viděl mračna a ulehl si na svou pohovku, kterou pokrývaly černé kožešiny. Z pestrých provazů utkaný koberec pokrýval podlahu.

„Hm!“ děl staroch, „kapitán má snad pravdu. Vždyť jest možno, že lejno a umrlina by mohly býti něčím docela jiným. Zatím však — princip všecko stále ničiti jest na zemi pro naše smysly — na tom nic nezmění ani víra v nesmrtelnost naší podstatné podstaty. V tomto principu ničení tkví již totik nesouladu pro nás, že nebude dobře, abychom se přes to přenášeli. Aniž mimo zemi dlící živočichové by mohli naléztí nějaké zalíbení v této věčné historii vražedné. Ale kapitán jest dobrák. Potom — bolesti, které přešly, zajisté

někdy ve vzpomínce tvoří útěšný prvek — ale ne vždy — některé bolesti tak zatrpčují, že nic již nepomůže.“

Staroch pomněl toho, že služebníci za bouře by kapitána nechali samotna, a chtěl dáti rozkaz, aby kapitán byl izolován — ale upustil od vyslovení rozkazu.

„Podivno!“ pravil, „že bezvětrí tak dlouho vytrvalo.“

V tom zazvučely sireny vichru a mouřenín vešel. Bylo jitro.

A staroch spolu s mouřenínem vystoupil do chrámu Vzduchu, v kterémž služebníci již v plném počtu byli shromážděni.

Staroch při lezení do schodů se cítil velice sláb a bez sil, ale nechtěl upotřebiti zdvihadla.

„Ano,“ řekl tiše pro sebe, aniž to bylo slyšitelné, „všecko se tak plazí jako hadové. A veliký Had jako též by se tu plazil. Cítím jeho blízkost. Žel, jsem tolik sláb. Zde toliko zázrak může zploditi onu velikou věc.“

V tom zarachotil hrozný hrom, že skály se tetelily.

„Zázrak se ohlašuje!“ řekl staroch nahlas.

Potom, opřen o svého mouřenína, pomalu prošel velikou dvoranou, v jejímž stropě se kolébaly sítě a na jejíž podlaze služebníci klečeli v slavnostních oděvech — kámen vrzal pod chodidly — že byla bouře, dnes nezpíváno.

Staroch se odebral sám do své jizby z peří, v níž veškery stěny — také strop a podlaha — byly potaženy pestrrou okrasou z per.

Vysoko nad mořem byla jizba z peří a skytala v přední polovině volného rozhledu po vodě i po vzduchu.

Daleko přečnávajícím zavřeným balkonem byla ta jizba.

Sireny vichru vyly spolu s vichřicí v nejvyšších a nejhlubších tónech.

Blesky sebou škubaly v temných mracích vysoko nad mořem, takže dole všechno ustavičně prosvěcováno barvou světle modrou, fialovou a růžovou.

„Zázrak se ohlašuje!“ pravil staroch ještě jednou docela nahlas a posadil se na židli vpředu těsně před mořem.

Židle se jevila jako ze samých bílých per. V pozadí jizby na bílém sloupu z peří stála oblačná postava vzdušná, která též byla udělána jen z peří a měla šestero křídel. Péra této postavy, málo jen připomínající tvary lidské, byla všechna pstrylava — zvláště péra hlavy.

Staroch se ohlédl po svojí bohyni Vzduchu a kývl, a civěl potom vzrušen ven do mračen bouře.

V tom znenadání spatřil svoji pestrrou bohyni Vzduchu v ohromných rozměrech opakovánu mezi mraky — ihned však širokým bleskem náraz byla zničena.

A bleskové náhle se proměnili v mohutná modrá těla hadí — a potom najednou tak se zaťmělo, že staroch nemohl ničeho viděti.

Ale náhle uviděl opět lehounký, povívaný modrý mrak — a mrak se rozpukl — a z jeho nitra vyšly bílé mrtvoly a ztuhla jako sochy spadaly do moře.

Staroch rukou si přejel po očích — a neviděl zase než blesky a mračna.

A chtěl povstati — a nemohl povstati. —

Tou dobou, kdy starému Lorenzovi toto se dalo, kapitán odešel dole ke zdvihadlu, které vedlo nahoru do chrámu Vzduchu.

Kapitán se při tom plížil tak opatrně jizbami, jako služebníci se plíží jizbami.

A kapitán dospěl nahoru a viděl, kterak služebníci všichni v svých drahocenných oděvech klečí na kolennou.

A docela vzadu pomalu se otevřely dveře — a v rámci dveří se objevil starý Lorenz — bled a oči zapadlých jako strašidlo.

Blesk osvětlil nyní tvář starochovu a učinil ji ještě hrůznější.

I nemohl se kapitán již udržeti, v několika skocích vyrazil řadami služebníků, objal svého přítele a volal úzkostně:

„Jene! Jene! Pojď ke mně! Vždyť jsi nemocen! Pojď! Pojď!“

Ale staroch vysoko se vztyčil a pravil klidně:

„Jest mi přejíti na velikou verandu. Nezdržuj mne.“

I pustil jej kapitán a jeho starý přítel šel kolísaje se na velikou verandu.

Tehdy však mněl kapitán, když staroch rychleji se chtěl přiblížiti brení, že by snad se chtěl vrhnouti do moře.

A opět vyrazil kapitán k starci, objal jej oběma pažema a kus jej odnesl zpět.

Tehdy však staroch dal pokyn svým služebníkům.

A kapitán se uzřel v nejbližším okamžení spoutána na rukou i na nohou — a silné paže jej zdvihly.

Jen ještě slyšel, když jeho starý přítel klidně pravil služebníkům:

„Sejměte mu pouta v jeho jizbě — ale s největší zdvořilostí.“

A záhy na to byl kapitán opět v své jizbě bez pout.

Nyní však dupnul nohou a křičel, že to znělo veškerým obytným domem:

„Teď, milý Lorenzi, tebe zůstavím tvému osudu! Takovéto jednání s lidmi přece jen jest prostě pobuřující.“

Staroch zatím nahoře upíral oči v moře a na kapitána zase již zapomněl.

Sireny vichru vyly a hvízdaly — a zněly chvílemi jako divá hudba varhan — a potom opět tak pronikavě jako lokomotivy, které větří nebezpečí — a potom opět tak dušeně a mruživě jako divá zvířata, která jsou trápena žízni.

A hrom bil za hromem a burácení přibývalo.

A starý Lorenz si myslel, zatím co jeho rtové sebou škubali:

„Hady Vzduchu již jsem viděl. Had Mořský tedy též jistě jest venku — na moři. Nezbytno, aby zázrak nyní nastal — již se přibližuje — vonný jest jako hyacinty — a tak mnou crčky protéká — na širém moři jest — blesky jej ozařují — tedy já tam musím — vždyť to Had Okeánu — mne přiluzuje — ovíjí všecku zemi — oh, staří přece měli pravdu — veškery symboly lidí — jsou zakořeněny do země — a Had Okeánu — škrtí Zemi.“

A opět všecko mu zčernalo před zraky a cítil, že vrávorá na bok a jest zachycen svými služebníky.

Ale nemohl ničeho na to říci a nezbylo mu než dáti si líbiti, ani sluhové jej opatrně snesli do jeho ložnice. Když ležel ve svých peřinách, podařilo se mu otevřítí oči, i spatřil starostlivou tvář svého mouřenína.

„Vstanu!“ řekl staroch zhurta.

A oblékli jej opět.

A vypil láhev červeného vína a pojedl něco drůbeže.

A poručil, aby všem služebníkům bylo nalito nejlepšího vína a dáno nejlepšího jídla.

Kapitán ještě téhož večera odejel, aniž slova řekl a aniž zůstavil řádky na vysvětlenou.

Vichřice povolila.

Ale moře hučelo tak mohutně — jako běsnící bůh.

TĚŽKÁ NOC

Nastal večer.

A starý Lorenz seděl tich ve své pracovně za svým psacím stolem a měl ruce sepiaty a myslel na samé věci, které jsou velice mučivé.

Ihned viděl, jak zlatokopové v žhavě horkých podzemních prostorách vykonávají svou těžkou práci — potom opět viděl hladovějící děti, jak sedí vedle umírajících starců — a potom zase slyšel chraplavé hlasy bojujících vojáků — a potom jekot a dunění nesčetných, oheň chrlicích hor — a cítil při tom, jak se země třásla a kolísala — a jak nesčetní lidé s pochodněmi běhali nocí, aby vyvázli z nebezpečí života — a potom opět pocítoval vzduch velikých žalářův a velikých nemocnic.

A starému Lorenzovi přeběhl mráz po těle a řekl mírně:

„Ne — země jest nešfasná hvězda — jen veliký zázrak může jí pomoci. A pakli zázrak všeho nepolepší — — bez zázraku nikdy se to nepolepší. Ale zázrak se může dostaviti dnes právě tak dobře — jako za tisíc let.“

Lehký bzukot hlasů zazníval sem z kuchyně; služebníci již stolovali a pili nejdrahocennější víno a tolik se rozveselili — a objímali se a vyprávěli si příběhy z dávno minulých dob. A zapomněli na všechno utrpení, které prožili, a viděli veškeru zemi v tak slunně blýskavých barvách, až měli za to, že nyní dospěli nejvyššího štěstí.

Mouřenín vešel do jizby starého Lorenze a zapálil rudé lampy; ale bylo mu je opět pozhášeti; starochu se chtělo světla svěc.

A za slavnostně šlehající záře svěc pravil staroch mouřenínu:

„Dej spustiti motorový člun na vodu. Chci potom sám vyjetí na moře. Dostav se opět!“

A mouřenín odešel a učinil, jak mu přikázáno.

A když mouřenín se vrátil, viděl, kterak staroch chvějícími se prsty pořádal staré, zažloutlé papíry.

A potom starý Lorenz sešel se svým mouřenínem dolů do chrámu Moře. Tam jako obvykle v té době roční úhoři v hejnech tryskali ve velikém skleněném polypu, který měl býti symbolem Mořského hada.

Staroch vešel sám do dlouhé chodby, která vedla dále do moře, a na všech stranách dávala zřítí ozářenou mořskou vodu — i dole — toliko ne vzadu při vchodu do chodby; za skleněnými tabulemi pohybovaly se pestré elektrické plameny vodou, a ryby a medusy v mohutných shlucích pluly za pohyblivými plameny, takže divové moře se zjevovali v největším rozechvění.

Zde prodléval stařec velice dlouho. Mlčky přecházel dlouhou, skleněnou truhlicí a viděl, jak platejsi modrali v modrém světle a rudli v rudém světle — a jak šupiny ryb se blýskaly jako díla z emailu a jako perleť.

A potom staroch vešel do prostor svého chrámu Moře, které neskytaly vyhlídky na vodu; tyto prostory měly mnohohranné mosaikové stěny z broušených kamenů — nahoře všude škeblová římsoví a kupolky z rozmanitých korálův, které působily jako prolamovaná práce sloňová. Místo koberců zde všude mořský písek pokrýval podlahu.

Staroch se opřel o svého mouřenína a řekl smutně:

„Neshledáváš také, že můj chrám Moře vyhlíží tak prázden?“

Mouřenín odpověděl:

„Ano, pane!“

„Zdá se, jako by na něco čekal!“ rychle dodal starý.

A potom opět odešli nahoru a odebrali se vlevo ke zdvihadlu, které vynášelo do chrámu Země.

Tam starý Lorenz se svítilnou na tyči, tvaru koulovitého, sám vešel do svých zrcadlových síní — a došel tak opět k veliké soše, která představovala tvůrce tohoto celého světa chrámův.

A starce zachvátil veliký hněv, an spatřil vlastní svou podobiznu.

„Příliš dlouho jsi tu stál!“ zvolal hlasitě, „nyní zde již nestůjž. Již mne neupomínej, že mám vyplnit veliké poslání. Teď již nepotřebuješ zde státi. Jsem rozhodnut — a byť bych i sešlel. Však jest všecko lhostejno — pakli jen to se zdaří!“

A stařec uhodil pěstí do sochy — ale vydala jen jasný zvuk.

Za zvuku stařec odskočil, jako uslyšev přízračný hlas.

„Ovšem — nač ničiti?“ zašeptal, „vždyť právě chci — rozvázati ničitelský princip země — aby vyšel jasný, plný tón — jako tón, který vydává moje podobizna.“

A starý Lorenz zaklepal nyní kotníky pravice ještě jednou do sochy — a znělo opětně dobře.

A potom staroch klepal pořád do obrazu — a znělo pořád velmi dobře.

Náhle vstal a sáhl si do týla a potom plaše, neohlédna se, šel nazpět zrcadlovými síněmi — a dal se mouřenínem opět svést dolů.

Dole staroch ihned chtěl do motorového člunu, ale služebníci ještě neuvedli stroje do chodu.

I odešel tedy se svým mouřenínem do jizby, v níž pestré fontány pleskotaly v ozářených skleněných miskách, v kterých kapitán Karel Schwarz před několika nedělemi si umýval ruce.

A staroch se rozpomenul na kapitána — a měl pocit, že zde byl před dávnými, dávnými lety.

Staroch opět šel sám do dlouhé, vinoucí se sklepní chodby, která vedla do chrámu Nitra.

A v dlouhé chodbě staroch pomyslel, opět na kapitána a nemohl se upamatovati, nač ten u něho tehdy byl.

„Ach tak!“ zvolal náhle, „kapitán Schwarz vypravoval o Mořském hadu.“

A za tohoto posledního svého slova se otočil a spěšně se vrátil a šel s mouřenínem opět k motorovému člunu.

A staroch dal si přinést čepici a šat na krk a spílal služebníkům, tak, že ti si velmi pópíli.

A potom staroch na svém motorovém člunu vyjel na šumějící moře.

Z kuchyně se rozléhal nyní veliký povyk — služebníci již velmi mnoho měli vypito.

Ale stařec jel dále mořskými vlnami, které šumějice přehlušily povyk služebníků.

Ještě jednou staroch se obrátil a prohlédl a obhlédl svoje údolí se zámek — vzhlédl k sfingovým očím svého velikého chrámu, který byl zasvěcen nitru země; sfingové oči svítily jak oči hada.

I odvrátil se stařec a hleděl do tmavé noci; vlny mořské šuměly; jediné hvězdy nebylo zřítí.

Vysoko nad hlavou starého Lorenze hořelo elektrické světlo v mocné, žluté kouli, která byla známa všem rybákům kraje.

Motorový člun byl stavěn tak, že se nemohl potopiti, pakli se neroztříštil; uprostřed staroch seděl v křesle, jehož boční opěradla mohla uvést v pohyb kormidlo.

A starý Lorenz daleko vykloněn upřeně hleděl do temnoty, která nebyla mnoho osvětlována elektrickou lampou.

A starý Lorenz uslyšel opět hlasy vedle sebe — ty pravily zřetelně:

„Joanne, ty jsi Země!“

A tato čtyři slova oněmi hlasy ustavičně opakována.

A zdálo se starci, jako by se vznášely stříbrné ryby nad vlnami.

A cítil se tak sláb, že vůbec nebyl s to se hnouti.

A motorový člun se řítí vlnami zběsilou rychlostí.

A staroch cítil, že jeho síly čím dále více mizejí.

A tehdy pocítil nejstrašlivější bolest, že toto mizení sil se dostavilo právě nyní, kdy podle jeho přesvědčení zázrak byl na dosah — v příštím okamžiku měl se dostaviti.

A tu vidí, an zde sedí tak vysílen, a čím dál rychleji se řítí zpěněnými vlnami moře — že se moře před ním rozvírá.

Vidí náhle do Nitra Země — a do veliké změti rozžhavených spoust a křišťálových sloupův.

A nyní zří tré netvorně velikých obrů vystupovati ze hlubiny — svoje tři bohy Nitra — boha Výhně, boha Kamene a boha Etheru.

A všichni tři tolik znáramní, že se zdá, jako by naplňovali veškeren svět — a potom opět se zmenší a dostane se jim lidských údův a modravé barvy umrlé — a rozplynou se potom jako dým.

A vlny mořské opět se srazí, že před motorovým člunem neviděti než bílou pěnu.

A po druhé staroch uslyšel hlasy, jak volají:
„Joanne, ty jsi Země!“

A slyší za sebou mocná, podzemní dunění velikých sopek — ale není s to se obrátiti.

Mořská pěna před ním stává se obrovským, stříbrně bílým hadem.

Atehdy proudí ohromná síla do těla starého Lorenze.

A cítí, že veliký zázrak nyní se dostavil.

Vidí ohromnou, obrovitou hlavu stříbrně bílého hada.

A staroch cítí, že teď spolu s Hadem smí vykoupiti zemi.

A Had zdvihá všechno své tělo vysoko do nebes.

A vyhlíží to, jako kdyby zdvižené tělo Hadovo bylo celým mořem.

Tehdy staroch cítí za sebou veškeru zemi — a on sám v sobě vyrůstá v obra.

A jeho obrovité prsty vsáhnají do těla Hadova.

A stříbrné světlo crčí po jeho obrovitých prstech.
Moře mocně hučí.

☛ A mocný hukot se stává velikou řečí, již staroch rozumí, aniž by slyšel hlásek lidských.

A slyší, kterak za ním sopky praví dokona totéž — jako mořské vlny.

A cítí, že moře a země souznějí.

Z povětří proniká píseň vichru — ta zvučí tak nádherně harmonicky se hřměním moře a duněním sopek, že akkordy divoucně se protékají.

A zatím co staroch v úchvatu slyší vytoužený trojzvuč, ztrácí se jeho síla vidění očima.

A jeho hlava klesá na jeho hrud — a jeho dech přechází.

A temnými vlnami moře jede mrtvý muž.

Nezadržitelně jede člun se žlutým elektrickým světlem ustavičně naupřímo.

A vlny mořské se pění a hučí.

O B S A H

Chrám Nitra	1
Večer u grogu	23
Sireny vichru	45
Tiché jitro	65
Zamlčené	85
Vidiny	107
Těžká noc	129

Dotiskli K r y l a S c o t t i v Novém
jičíně v říjnu 1920 a to 2000 exemplářů za 8550 Kč
Sklad M a r t y F l o r i a n o v é
v Staré Říši na Moravě a S t a n i s l a v y
J í l o v s k é v Praze v Štěpánské ul. č. 41

